

XIV. évfolyam

1. szám

ROMALAP

2006. január

Ára: 180 Ft

„Te Benned bízunk eleitől
fogva”

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

Horváth Kálmán
és Erdei Virág

V. Megyei Magyar-Cigány Vers- és Prózamondó Találkozó

A Szabolcs-Szatmár-Bereg-Megyei Pedagógiai, Közművelődési és Képzési Intézet 2005. december 7-én rendezte meg az V. Megyei Magyar-Cigány Nyelvű Vers-és Prózamondó Találkozót. Idén a nyírbátori Éltés Mátyás Általános és Speciális Szakiskola volt helyszíne a bemutatkozásnak. A találkozót egy rajzpályázattal kötöttük egybe, mely a cigány eredetmondák ábrázolására épült. A megye 20 általános iskolájából 68 gyermeket hallgatott meg a szakavatott zsűri. (*Erdei Virág*, romológus; *Madár Jánosné* a Móricz Zsigmond Könyvtár munkatársa; *Varga Zoltán*, az Országos Cigány Önkormányzat Nyíregyházi Irodájának vezetője; *Gozman József* a Megyei Pedagógiai, Közművelődési és Képzési Intézet művészeti előadója; *Horváth Kálmán*, a Duna Televízió bemondója).

Minden résztvevő emléklapot kapott.

Könyvjutalomban részesült:

Alsó tagozatos gyerekek körében

I. helyezett

Ádám Ádám, Nyírtelek – vers

Pisák Lejla, Baktalórántháza – mese

II. helyezett

Tatár Éva, Vásárosnamény – mese

Jóni Klaudia, Nyírmada – mese

III. helyezett

Kalucza László, Nyíregyháza – vers

Horváth Éva, Nyírmada – mese

Különdíjban részesült:

Horváth Ferenc, Baktalórántháza; Rácz Emese, Nyíregyháza;

Gyüre Éva, Eperjeske; Pál Alexandra, Magy

Felkészítő munkáért könyvjutalmat kapott:

Steklerné Váracski Éva, Magy

Szabóné Mészáros Katalin, Nyírtelek

Felső tagozatos gyerekek körében:

I. helyezett

Jónás Erika, Vásárosnamény – vers

Reményi Erzsébet, Mérk – mese

II. helyezett

Horváth Beatrix, Baktalórántháza – vers

Rézműves Natasa, Baktalórántháza – mese

III. helyezett

Virág Erika, Mátészalka – vers; Konczányi Klaudia-mese

Különdíjban részesült: Mátyus Sándor, Penészlek; Várad Gusztáv, Nyíregyháza; Varga Gergő, Tornyospálca; Nagy Nikolett, Nyírtelek; Rózsa Tímea, Vásárosnamény

A zsűri elnök különdíjában részesült: Horváth Szandra, Nyírkáta; Rézműves Regina, Vásárosnamény; Getyinás Szabina, Nyírkáta

Felkészítő munkáért könyvjutalmat kapott: Csalah Attiláné, Vásárosnamény; Molnárné Takács Angéla, Nyíregyháza; Németh Lászlóné, Baktalórántháza

A rendezvény zárásaként Horváth Kálmán, a zsűri elnöke, *Karinthy Frigyes* Így írtok ti című művéből idézett a résztvevőknek.

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP

Megjelenik

A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és a Honvédelmi Minisztérium támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: **Paksi Éva** – Főmunkatárs: **Farkas Kálmán** – Tervezőszerkesztő: **Gudmon Andrásné**. Munkatársak: **Hegedűs Sándor**, **Józsa Zoltán**, **Lukács Ilona**, **Nyári Gyula**, **Rácz Lajos** – Szerkesztőségi titkár: **Pálfi Elvira**. Felelős kiadó: **Farkas Flórián**

Címlapfotó: Simon Márk

Nyomdai munkák: **KARCAGI NYOMDA KFT.** – Felelős vezető: **Tankó Csaba** ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

Horváth Gyula

Nem tudom tovább cipelni a Földet

Nem tudom tovább
cipelni a Földet,
zsebkendőkezemmel
már nem bírom tovább
arcodról törölni a könnyeket,
félve féltelek tündérszerelmem,
reggelenként
halálsápadtan ébredsz mellettem,
megtapogat a halál:
még kemény a húsdod,
itt hagy nekem,
elém szórja a csontjaidat,
kedvesem, kedvesem,
ördögerős görcsök
állnak vigyázban a szívemben,
jőjj, csavarj be a tél
vízes gyolcshavába,
gyógyulnom kell,
mert indulnunk kell,
lovaimat már befogtam
testem szekerébe,
én nem leszek lábtörlő
mások lábának,
s a nyelvem se lesz WC-papír
mások fenekének,
mert ránk
nem haragszik az igazság,
álunk ablakát
sem törik ránk,
mert mi nem haraptunk
mások kenyerébe,
se szerelmébe,
kedvesem, kedvesem,
ablakodat három éjjel
sírva zörgetem,
mert indulnunk kell
pokolházákon is túlra,

látod kedvesem,
látod kedvesem,
a nyugtalan holtak
lerúgják magukról a földet,
s ártatlan anyazokogást,
férfiordítást,
csecsemősírást hallok,
gyere már!
vegyél a válladra,
mint Jézus a keresztet,
és vigyél a góg-fegyőrös
cellaházak előtt,
szólj Istennek,
gyűjtsa meg a csillaglámpákat,
mert nem látod az utat,
viszel már,
viszel már kedvesem,
sírsz,
nagyon sírsz,
veled sír e vidék...
térdig jársz
egy beteg ország
keserves vérében.

BABAKÖTVÉNY

❖ Mint ismeretes: 2006. január 1-jétől minden újszülött gyermek részére a kormány egyszeri alkalommal 40 ezer forintos támogatást nyújt. A születés hónapját követő 10 munkanapon belül a Magyar Államkincstár hivatalból értesül minden gyerek születéséről, nyolc napon belül számukra kincstári számlát nyit, amelyre egyszeri alkalommal 40 ezer Ft-ot és annak kamatait utalja át. Emellett a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, átmeneti vagy tartós nevelésben vett gyerekek részére az állam két alkalommal – 7. és 14. évük betöltésekor – 42–42 ezer forintot utal át. A tárca szerint a bankok nyitottan fogadják az ötletet, hogy a szülők Start-számlát nyissanak a gyerekek részére. Emellett a szülő vagy bármely magánszemély évente egyszer legfeljebb 120 ezer forintot fizethet be megtakarításként, amelyhez az állam általános esetben legfeljebb 6000 Ft-ot, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyerek esetében legfeljebb 12 000 Ft-ot utal át évente. *Start-számla átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyerekeknek is nyitható, ők akkor is megkapják az évi 12 ezer Ft-ot, ha nincs olyan személy, aki befizessen a számlájukra. A számlán lévő összeg a 18. év betöltése napjától vehető fel, és tanulmányi, lakhatási, pályakezdési, gyermekvállalási célokra fordítható. A bankok számlakezelési költsége a miniszter szerint maximum 1 százalék lehet.*

DÍJÁTADÁS ÉS KÖNYVBEMUTATÓ A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIAÁN

❖ Akadémiai Roma Ösztöndíj átadása majd könyvbemutató zajlott december 14-én a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Székházában, az Elnöki Tanácssteremben. Az idén első ízben odaítélt ösztöndíjról szóló oklevelet **Orsós Zsuzsanna**, a Pécsi Tudományegyetem doktori iskolájának elsőéves biológus hallgatója vehette át **Vizi E. Szilvesztertől**, az MTA elnökétől. Az ösztöndíj a mindenkori diplomás minimálbérrel meg egyező összegű támogatást jelent majd számára két éven át. Ezt követően bemutatták az Etnikai-nemzeti Kisebbségku-

tató Intézet közelmúltban megjelent roma tárgyú könyveit. **Szarka László** igazgató és **Kemény István** szociológus bevezető előadása után elsőként **Heizer Antal**, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke a NEKH új kiadványainak témaválasztása mentén a roma közösségek mai európai és hazai helyzetéről beszélt. **Kállai Ernő**, az MTA romológiai kutatócsoportjának elnöke az intézetük által végzett roma kutatásokat ismertette, majd az ezek eredményeit rögzítő kiadványok egyenkénti prezentációjára került sor. A Gondolat Kiadó gondozásában megjelent könyvek hosszú évek tudományos kutatómunkájának eredményeit összegzik, s tanulságokat vonnak le nem annyira a szakma, mint inkább a ro-

mákkal kapcsolatos ismeretekkel nem rendelkező, előítéletek által befolyásolt laikusoknak, illetve a médiumoknak, melyek nagymértékben felelősek a mai Európában kialakult torz cigánykép létrejöttéért. A most bemutatott művek rövidesen teljes terjedelemben olvashatók lesznek a www.mtaki.hu honlapon.

MIT TEHET A TÖRVÉNY ÖRE?

❖ A Magyar Helsinki Bizottság kiadta a „Mit tehet a törvény öre?” című tájékoztató füzetét, amely a rendőri intézkedésekről, kényszerítő eszközökről és a hivatalos eljárásban való bántalmazásról nyújt részletes ismereteket a jogban kevésbé járatos

hétköznapi embereknek. A Magyar Helsinki Bizottság mintegy tízéves munkája során számos olyan ügyfélnek nyújtott segítséget, akik bár hatósági túlkapások áldozatai voltak, nem tudták megvédeni magukat, mert információhiány miatt nem ismerték jogaikat. Ezekből az esetekből okulva szükségesnek tartották egy olyan ismeretterjesztő munkafüzet létrehozását, amely könnyen hozzáférhető és egyszerűen használható. Miként maga a könyvet kiadó Helsinki Bizottság, ez a brosúra is olyanoknak kíván segítséget nyújtani, akiknek a hatóságok sértették meg emberi jogaikat. Megjelenését az Európai Unió Phare-programja és a Nyílt Társadalom Intézet támogatta azzal a céllal, hogy megkönnyítsék a kisebbségi önkormányzatok, családsegítő szolgálatok és jogvédelemmel foglalkozó civil szervezetek munkáját, s hogy érdemben tudjanak foglalkozni a hozzájuk forduló panaszos ügyfelekkel. A fenti szervezetekhez egy-egy példányt eljuttattak, további példányok iránti igényt a helsinki@helsinki.hu e-mailcímen vagy a 06 1 321 4323-as telefonszámon lehet jelezni.

ROMA GYAKORNOKOK A KÖZZSZOLGÁLATI TELEVÍZIÓBAN

❖ Egyéves képzést – gyakorlati és elméleti oktatást – és havi bruttó 100 ezer forint ösztöndíjat biztosít majd az a program, melynek keretében öt roma fiatal az MTV szerkesztőségeiben sajátíthatja el a televíziós szakmát. Az együttműködési megállapodás aláírása előtt tartott sajtótájékoztatón **Göncz Kinga** esélyegyenlőségi miniszter elmondta: a romák médiában való megjelenése, valós megjelenítése még mindig nem kielégítő. Az MTV-el való közös, most induló gyakornoki program célja, hogy roma fiatal újságírók dolgozzanak a közszolgálati televízió szerkesztőségeiben. **Rudi Zoltán**, az MTV

elnöke kijelentette: „olyan megállapodást írunk alá, amelyre nem lenne szükség, ha a televízió vezetői természetesnek tartanák, hogy romák is részt vegyenek a műhelymunkákban, éppen ezért örülünk egy ilyen fontos programnak”. Az öt ösztöndíjas – akiket egy felvételi szűrővizsgálattal választanak ki – képzésen vesz részt. A gyakorlatok a tizenkét hónapos program során gyakorlatot szerezhetnek az elektronikus média világában, majd az MTV különböző területein vesznek részt a szerkesztőségek munkájában. Az egy éven át folyósított ösztöndíj havi összege 100.000 forint. A program legfontosabb célja, hogy roma újságírók, operatőrök, rendezők, műsorvezetők jelenjenek meg a képernyőn, dolgozzanak a kamerák mögött, és egyedi látásmódjukkal segítsék a hiteles romakép kialakítását a médiában.

ÚJ IGAZGATÓ A RÁDIÓ C ÉLÉN

♦ 2006. január 12-től a Rádió C ügyvezető igazgatói posztját **Fátyol Tivadar**, a rádió korábbi programigazgatója látja el – tájékoztatta a Romawebet a roma rádió. **Zsiga Alfonz**, aki 2004 szeptemberétől volt a médium igazgatója, külföldi tanulmányai miatt nem tudja tovább vállalni a rádió vezetését. Fátyol Tivadar a Romawebnek elmondta: szeretnék tovább vinni, amit Zsiga Alfonz elkezdett, de új, főleg kulturális műsorok elindítását is tervezik. A roma rádió négy éve sugároz önálló frekvencián műsorokat a Budapesten és környékén élőknek.

ISMÉT NŐTT A MUNKANÉLKÜLIEK ARÁNYA

♦ 2005. szeptember–novemberben a foglalkoztatottak száma 3 millió 930 ezer, a munkanélkülieké 305 ezer fő volt, ami 7,2 százalékos munkanélküliségi rátát jelent – derül ki a Központi Sta-

tisztikai Hivatal január 5-ei gyorsjelentéséből. A munkanélküliek és a foglalkoztatottak száma egyaránt emelkedett. Utóbbiak 15 ezer fővel gyarapodtak, a munkanélküliek 44 ezer fővel 2004 szeptember–novemberéhez képest. A munkanélküliek több mint ötöde 2005. szeptember–novemberben a munkaerőpiacon kis számban jelen lévő 15–24 éves korosztályból kerül ki. Ebben a korcsoportban 19,5 százalékra nőtt a munkanélküliségi ráta, mely az előző évben 17 százalék volt.

SOLT OTTILIA-DÍJAT KAPOTT HÁROM PEDAGÓGUS

♦ Három pedagógusnak, **Kollárics Ferencnek**, **Petrécs Istvánnak** és **Radics Józsefnek** adott át január 6-án **Solt Ottília-díjat Magyar Bálint** oktatási miniszter. Kollárics Ferenc négy éve a gyulai Általános Iskola és Napközi otthonos Óvoda vezetője: az ezerfős falu lakói meglehetősen szegénységben élnek, az intézmény tanulóinak 70 százaléka roma. A „Pro humanitate et libertate in memoriam Solt Ottília” kitüntető címet 1997-ben, Solt Ottília halálának évében alapította az oktatási miniszter a szociológus emlékére. A díjat évente hárman kaphatják meg „a hazai vagy külföldi kisebbségi oktatásban, a hátrányos helyzetű tanulók támogatásában, továbbá a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemben” folytatott kiemelkedő teljesítményükért. Petrécs Istváné húsz éve vezeti a Kalocsa periferiáján fekvő Viola Utcai Óvodát: az ide járók 90 százaléka szintén hátrányos helyzetű, roma származású gyermek. Az igazgatónő elhatározta, hogy a szegényes, rosszul felszerelt óvodából igényes környezetet teremt. Számolatlanul írta a pályázatokat, amelyek eredménye egy tízmillió forintos fejlesztés lett. Az óvoda alapterülete háromszorosára nőtt, épült tornaszoba, közösségi szoba, ebédlő, új mosdó, fürdő-

szoba, fedett terasz és mosókonyha, a gyerekek pedig játékokat kaptak.

RADIO ROTA

♦ A budapesti **Radio Rota** – internetes rádió zenés kísérleti adása tavaly decemberben indult a **Romano Dzeno Association (Roma Ember Egyesület)** egyik projektjén belül, amelynek vezetője **Estocák Maximilián**. A csehországi Dzeno Association által már sugárzó Radio Rota hálózatának tagjaként a **Romano Dzeno Association Hungary**-nak (RDA) szándékában áll megalapítani és működtetni egy internetes közösségi rádiót, a Rádió Rotát. Az RDA egy éve alapított civil szervezet, a Dzeno Association (Prága) partnere. Munkatársai olyan tapasztalt újságírók, akik már évek óta dolgoznak a roma, illetve a többségi médiában. A Radio Rota Budapest ellensúlyt kíván képezni a többségi média torz romaképével szemben, a rádió munkatársai a szakma szabályainak megfelelően képesek elfogulatlan és teljes képet adni a magyarországi és nemzetközi roma közösségek életéről, kultúrájáról és hagyományairól – nem csak a roma közösségeknek, hanem mindenkinek.

GYURCSÁNY KONFRONTÁLÓDOTT A CIGÁNYSÁGGAL?

♦ Bocsánatkérést vár a cigányság **Gyurcsány Ferenc**től egy decemberi, roma gyerekek szocializációját is érintő beszéde miatt. **Aba-Horváth István**, a debreceni Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke szerint a miniszterelnök nyilatkozatában azt állította, hogy el kellene venni a gyerekeket a cigány családoktól.

Magyarországon van több mint félmillió aktív korú ember, akiket nem lehet visszavezetni a munkaerőpiacra. Itt nincs más teendő, mint megszakítani a generációs láncot, és a szegénytelepekről a bentlakásos intézményekbe vinni a gyerekeket – mondta Gyur-

csány Ferenc még előző évben egy konferencián. A cigányok családcentrikusak, éppen ezért érintené őket érzékenyen, ha elvonnák tőlük gyermeküket – mondta **Aba-Horváth István** tájékoztatóján. A Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökének állítása szerint Gyurcsány Ferenc előítéletet fogalmazott meg akkor, amikor azt mondta, hogy a roma gyerekek családi körben nem, csak bentlakásos intézményben szocializálódhatnak megfelelően. A kisebbségi önkormányzat elnöke a tájékoztatón bemutatta azt a cikket, amelyre alapozza állítását. Véleménye szerint a problémát nem a gyermekek elvételével, hanem azzal lehetne megoldani, ha a kormány munkát adna a nehéz helyzetű roma gyerekek szüleinek. A cigányvezető arra kérte a miniszterelnököt, hogy ne felelőtlenül, tájékozatlanul nyilatkozzanak. Ne segítsék az előítélet kialakulását, ne szegélyelljenek elmenni a putrikba megkérdezni, hogy „mi a ti akaratotok: valóban segílyt akartok, vagy dolgozni? Akarjátok, hogy lemondjunk rólatok, vagy együttműködni akartok?”

ÁPRILIS 9-ÉN LESZ A VÁLASZTÁS ELSŐ FORDULÓJA

♦ **Sólyom László** köztársasági elnök január 19-én bejelentette az országgyűlési választások időpontját. E szerint április 9-én lesz az első és április 23-án a második forduló. A bejelentés teljesen titkos volt eddig, Sólyom László ugyanis nem egyeztetett a pártok vezetőivel a kérdésről. Elődei ettől eltérő gyakorlatot folytattak, és konzultáltak a parlamenti pártokkal. A bejelentést követően hivatalosan is megkezdődött a választási kampány.

A Romaweb, az Új Néplap, a Magyar Nemzet, a Debreceni Televízió cikkei alapján összeállította:
Paksi Éva

A hónap hírei • A hónap hírei

Farkas Flórián

Mit ér a magyar, ha cigány?

A rendszerváltás óta eltelt 15 év alapjaiban rendezte át a magyar társadalom szerkezetét, és ebben a folyamatban a magyarországi cigányság szenvedte el a legnagyobb veszteséget. Ennek okai a cigányság sajátos történelmével és a mindenkor hatalom elhibázott cigánypolitikájával egyaránt magyarázhatók.

Tagadhatatlan tény, hogy a cigányság az európai kultúrában többszáz éve jelen van. Történeti források szerint már a 10. században megindult egy vándorlási folyamat Indiából a kelet-közép-európai államok, majd pedig a nyugat-európai birodalmak felé. Így lett Magyarország, tágabban a Kárpát-medence hazája a vándorló cigánycsoportoknak, akiket szintén a történeti források tanúsága alapján, a 17. század óta folytonosan üldöznek. Az üldöztetések jellege a századok folyamán változott, de egy közös vonásuk mindig megvolt: erőszakos vagy adminisztratív eszközökkel igyekeztek a cigány csoportokat kiszorítani, lehetetlenné tenni.

Igaz ez az állítás a XX. század folyamán is, hiszen mind az 1945 előtti, mind az 1945 utáni kormányzatok a cigányság ellehetetlenítésére irányuló döntéseket, intézkedéseket hoztak. Elég itt megemlítenünk például azt a paradox helyzetet, hogy egyfelől folyamatos törekvés volt a kormányzati erők részéről a cigányok letelepítésére, tehát a vándorló életmód megszüntetésére, a

helyi hatalom képviselői ezzel szemben, különös brutalitással üldözték el az egyes településekről a cigány csoportokat.

A II. világháború utáni formálisan egyenlősítő politika megteremtette az elvi alapokat a cigány kisebbség számára is emberi életkörülmények kialakítására, de ahogyan az élet minden területén, cigányügyben is kudarcot vallott. Az '50-es évek rendőrállama nem ismerte el, hogy létezik egy olyan sajátos etnikai tulajdonságokkal rendelkező csoport Magyarországon, amelynek helyzetét külön intézkedésekkel szükséges kezelni, a hatalom nyílt és erőszakos asszimilációs politikája nem hozott megoldást a problémákra. Szintén nem hozott változást a cigányság helyzetében a kádári konszolidáció időszaka sem. Adminisztratív intézkedésekkel annyit sikerült elérni, hogy egy 1961-es párthatározat során indirekt kimondták, hogy cigány kisebbség nem létezik, annak ellenére sem, hogy sajátos néprajzi jellegzetességeket mutat. Ennek ellenére ebben a határozatban megfogalmazták a telepélszámolásokat programját, ezzel igyekezve javítani a cigányság helyzetét. Ezek a programok is kudarcot vallottak, hiszen a telepélszámolási akciók a cigányság életkörülményeinek lényeges előrelépést nem jelentettek. Nem is jelentettek, hiszen a felszámolt telepek helyett új telepek jöttek létre, némileg jobb körülmények között; az eltűnt

putrik helyébe „Cs”-lakások épültek, amelyek fenn tartották, újratermelték a lakóhelyi szegregációt, a nyomort.

A mai napig nagy probléma a cigányság foglalkoztatottsága. Ezzel kapcsolatban nem hanyagolhatjuk el azt a tényt, hogy a véghezvitt asszimilációs politikák elsősorban a hagyományos cigány foglalkozások visszaszorulását eredményezték. Ezzel párhuzamosan viszont egy másfajta munkalehetőséget is teremtettek a cigányság számára, elsősorban az építő- és nehéziparban. Ezek az intézkedések ugyancsak a cigányság asszimilációját szorgalmazták, azzal a különbséggel, hogy nem ismerve el az etnikai sajátosságokat, valamilyen megfoghatatlan masszaként értelmezték a cigányságot, a szegénység kultúrájaként.

Fordulópontot jelenthetett volna a rendszerváltás, a történelmi háttér azonban már előre vetítette a cigányügy sikertelenségét. Széles rétegeket érintett a vadkapitalizmus kialakulása, de elsősorban ez is a cigányság helyzetét nehezítette. A privatizáció, a leépítések során elsősorban a cigány munkavállalókat bocsátották el, és kényszerítették a szegénységbe, nyomorba. Megállapítható tehát, ha valamiben van a rendszerváltó politikai elitnek felelőssége, akkor az a cigánysággal szembeni kollektív felelősség. Hiszen olcsó gazdasági és politikai alkuként kezelték azt. Az 1990 utáni kormányok ezt a problémát több-kevesebb si-

kerrel próbálták csak kezelni.

Ez köszönhető annak, hogy az 1990-es, 1994-es kormányok nem tudták, nem merték, nem akarták felvállalni a cigányügyet. Nem ismerték fel azt sem, hogy egy szegénységellenes program ezer szállal kötődik a cigányügy kezeléséhez, így nem tudtak valós megoldási alternatívát kidolgozni a problémák kezelésére. El kell oszlatnunk azt a tévhitet, amely a cigányok munkához való viszonyával, és további néhány neveléses közhellyel magyarázza minden bajok forrását. Ez nem valós megközelítés, ebben inkább a többség-kisebbség között mesterségesen gerjesztett ellentét fedezhető fel. Ugyanis ennek az ellentétnek a fenn tartására bizonyos politikai erőknek és személyeknek szükségük volt és van.

Elgondolkodtatónak alakult az 1994–1998 közötti időszak, hiszen az MSZP-SZDSZ kormány programja elméletileg magában foglalta formálisan, hogy a „szociálisan érzékeny” célkitűzések mentén lényegi előrelépések történjenek a cigányügy kapcsán is. A kormányzati gyakorlat azonban azt hozta, hogy a liberális eszmék nem alkalmasak a cigányügy kezelésére, a cigányügy markáns képviselőjére. Változásként értelmezhető azonban, hogy néhány területen megjelentek olyan programok és költségvetési források, amelyek nevesítetten a cigány integrációt voltak hivatottak előse-

gíteni, de szinte eredménytelenül.

Komoly változást hozott az Orbán-kormány tevékenysége. Elvitathatatlan tény ugyanis, hogy az oktatás területén történt a legnagyobb áttérés, hiszen az ösztöndíjprogram megalapozása és kiterjesztése több tízezer cigány diák tanulását tette lehetővé. A munkavállalás területén a cigány kis- és középvállalkozások támogatása szintén a roma integrációt igyekezett elősegíteni, olyan alternatívát mutatva, amely a cigányságot nem csak a társadalom élőködőiként, hanem hasznos állampolgáraiként fogta fel. Lényeges szemléletbeli különbség ez, hiszen a megfoghatatlan szegényügy helyett a cigányügy kapott hangsúlyt. Bár a két kérdéskör sok esetben átfedi egymást, de külön figyelmet kell fordítani az utóbbira. A támogatási rendszerek mellett a cigány szervezetek és elsősorban a cigányság legitim szervezete, az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) is nagyobb szerepet kapott a feladatok végrehajtásában, a különböző költségvetési források felhasználásában.

Döntő szemléletbeli különbség fedezhető fel tehát a korábbiakhoz képest a Fidesz kormányzati politikájában, hiszen az eddig jellemző szegénységellenes politikai cselekvés helyett, amelyben mindig bujtatva és követhetetlenül szerepelt a cigányügy, nevesített cigány programok indultak meg. Az OCÖ és a kormányzat feladatmegosztása, együttműködése 2002 után is a hatékony munka reményét vetette fel, de ezt a választások másképp alakították.

A Medgyessy-Gyurcsány kormány két eltérő kormányzati stílust képvisel, de sajnálatos módon a cigányügyben egyfelé halad. A 100 napos program az MSZP szavazóbázisának beígért juttatásokat kifizette, ám a

cigányság kimaradt az osztogatásból, de ugyanakkor nem történt lényeges előrelépés cigányügyben sem. A **Gyurcsány Ferenc** vezette kormány a cigánynyelvű köszöntésén kívül semmilyen konkrét intézkedéseket nem tett, szem elől veszítette a szociális- és sok esetben cigányspecifikus problémákat. Ismételten szegénység ellenes propagandát folytat. A családtámogatási rendszer „reformja” a szegényeknek – köztük a cigányoknak is – kellett volna, hogy nyújtson igazságosabb kormányzati támogatást, ám mára a kormányzati hivatalok is kénytelenek elismerni – bár még nem teljesen nyíltan –, hogy mérsékelt a siker, ugyanis a dupla családi pótlék bizonyos esetekben csupán néhány száz forintot jelenthet. Hasonlóan a GYES melletti teljes idejű munkavállalás sem a cigány és szegény családok támogatását jelenti, hiszen ma Magyarországon nem az alulképzett, elmaradott régiókban élők tudnak szülés után ismét elhelyezkedni. Nem sorolható a sikeres kormányzati intézkedések sorába az sem, hogy az eddig jól működő ösztöndíjrendszert „megreformálták”, a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány hatásköréből elvonták, központosítva a forrásokat. Bár magyarázatként az jelent meg, hogy ezáltal ellenőrizhetőbbé válik a rendszer, azt az apró tény nagyvonalúan mellőzték a tervezésből, hogy az ösztöndíjas gyerekek családjai meg tudják-e hitelezni a kormánynak a félévi ösztöndíj összegét, vagy cigány diákok száza, ezrei maradnak majd ki az oktatásból.

Az MSZP kormányzati stratégiájának része volt az is, hogy megbízható cigány származású embert állítson soraiba, külön államtitkárságot állítson fel. Azonban ez az államtitkárság valóságosan csak szimbólum, hiszen jogkörrel, eszközzel

nem rendelkezik. A miniszterelnökségről a közelmúltban el is távolították a cigányügyi államtitkárságot, és főosztállyá lefokozva alárendelték egy méreteiben hatalmas, de teljesítményében kicsi minisztériumnak. (Ez nem az államtitkár személyének szól, hanem a cigányság egészének.)

Az elmúlt 15 év a magyarországi cigányság életében tehát nem hozott döntő változást. Bár nem is várta senki, hogy rövid távon az évszázadok során felhalmozott hátrányokat le lehet küzdeni, de legalább a megoldásra való törekvést fenn kellene tartani. A szociál-liberális kormányok politikájában azt a megkérdőjelezhető álláspontot követhetjük nyomon, hogy a cigányügyet összemossák a szegényüggyel, és minden egyéb olyan hátrányos ügy kezelésével, devianciával, amellyel fontos foglalkozni ugyan, de nem hozható közös nevezőre egy többszáz- ezres sajátos helyzetű kisebbség problémáival.

A cigányság speciális problémáira adott és ad biztató megoldást a FIDESZ-MPSZ és a Lungo Drom között kötött megállapodás, amely nem csupán két szervezet együttműködését jelenti, hanem megjelenik benne a cigányság és a cigányságot támogató programok lehetősége. Emellett szemléletében is új utakat keres magának, hiszen a segélyező tüneti kezelés helyett, a tenni akaró és tudó cigányságot kívánja bevonni a problémák helyi és országos szintű kezelésébe. Nem folytatható tehát az a negatív gyakorlat, amely csak a segélyekre, a különböző szociális támogatásokra épül, mert ezzel csak tovább mélyíti a mesterséges szakadékot a romák és nem romák között. Nem folytatható az a telep felszámolási gyakorlat sem, amely az előírányzott több milliárd forint helyett, néhány tízmillió forintot biz-

tosított csupán, válogatott és hűséges vezetésű településeknek.

A magyarországi cigányügy mérőföldköve lehet a 2006-os választás és polgári kormányzás. Az elmúlt 15 év tapasztalatai azt mutatják, hogy 1990 óta a polgári kormányzás volt az, amelyik a cigányügyben hasznos és kézzelfogható döntéseket, intézkedéseket foganatosított. Elsőként vállalta fel nyíltan a cigányügyet, amelyet a Fidesz MPSZ-Lungo Drom közötti megállapodás pecsételt meg, s amely konkrét intézkedések lehetőségét helyezi kilátásba, a magyarországi cigányságot nagykorúként és nem utolsósorban partnerként kezelve. Természetesen ezt nem lehet csupán hatalmi eszközökkel véghezvinni, a többségi társadalomnak és a magyarországi cigány kisebbségnek meg kell találni a közös hangot, az együttműködés lehetőségét. Ebben mindkét félnek megvan a felelőssége. Abból kell kiindulni, hogy amekkorák a lehetőségek, akkora a felelősség is. A jobb helyzetben lévőknek nagyobb a felelősségük, de a rosszabb helyzetben lévőknek – a legszegényebbeknek is – megvan a maguk felelőssége. A magyarországi cigányság polgárosodni szeretne, és erre törekszik abban az értelemben, hogy az állami szegénypolitika eltartotti státuszából nagy része ki akar lépni, és saját erejére, képzettségére, tulajdonára támaszkodva kíván a környezet adta lehetőségekkel élni. Ehhez elengedhetetlen azonban a többségi befogadó, támogató szerep. Ha ez nem indul meg rövid időn belül, annak beláthatatlan következményei lehetnek állampolgári viszonyban, mindannyiunk kárára.

A szerző politológus, a Lungo Drom elnöke, a Fidesz-Magyar Polgári Szövetség országgyűlési képviselője.

Bita Dániel

József és a gyerekek

Tóth József a Hajdú-Bihar megyei Gáborján és Szentpéterszeg református lelkésze. Először szülőföldjén, Szabolcsban keresett állást, ám a gyülekezet eltanácsolta, mert roma. Falut váltott, nem hivatást.

– A fiúk leszárják a hittant – hadarja egy ötödikes kislány.

Szentpéterszegen vagyunk, az általános iskola aulájában. Bántják a durva szavak a lelkészi fület, **Tóth József** mégsem esik kétségbe. Utóbb panaszolja csak, hogy a felsős diákok közül alig néhányan jelentkeztek hitoktatásra, és jó, ha a vasárnapi istentiszteleten fél tucat iskoláskorú összegyűlik. Amúgy sincs zsúfoltság a templomban, a gyülekezet alig harminc főt számlál. Pedig kálvinista vidék ez, immáron négy és fél évszázada.

A gáborjáni monostort 1217-ből említi először oklevél. A szerzetesházat a dunántúli nemzetségből való Gabrián alapította, róla a községnév. A 16. század derekától református erre a nép, a középkori katolikus templomot 1651-ben újjátették meg. Lakói azonban hiába kaptak kiváltságlevelet katonai szolgálatukért az erdélyi fejedelemtől, a település 1702-ben az Esterházyak kezére kerül. Ám a helyiek őrzik hitüket; pápista templom ma sincs a faluban.

Tóth József a román határ menti Biharkeresztes segédlelkészeként kezdte hivatását tizenkét esztendeje. Egy évre rá hazatért volna szülőföldjére, Szabolcsba, Kispaládra, Botpaládra, Magosligetire, de a helyi presbitéri-

um elutasította jelentkezését. Érvük úgy szólt: van ott roma elég.

A határozatot csak a Jóistennek panaszolhatta József, akit ezután nevezett ki a Berettyó-parti Gáborján lelkészévé Bölcskei püspök. Eleinte új otthonában is ferde szemmel nézték, ám a gyülekezet hallgatott idősgondnoka szavára. Ő tanácsolta, csak akkor fintorogjanak az idegenre, ha rosszul hirdeti

az igét. A hívek egy évre rá maradásra kérték az akkor mindössze huszonhat esztendősen lelképásztort. Időközben harmincmillió pályázati forint jutott a templom felújítására, melynek során kétszáz éves festett kazetták bukkantak elő.

Isten házáat Biharban is főként az idősek látogatják. Gáborjánban és a szomszédos Szentpéterszegen talán tízen konfirmálnak évente,

közülük is csak kettő-három jelenik meg rendre a prédikáción. A fiatalok menekülnek, a kollégisták csak hétvégén járnak haza, a szombat estét a közeli szórakozóhelyeken töltik, vasárnap indulnak vissza. Nyáron a betakarítás miatt apad a templomjárók száma, de télen is csak szenteste és karácsony másnapján telnek meg a padosorok. Mégis, ha évente kétszer szabadságra megy József, telefonon riasztják a hívek, helyettese nem ér a nyomába.

Amikor Tóthék megérkeztek Gáborjánba, üres volt a gyülekezeti kassza. Fűtés híján szekéren hordtak csutkát, szedett fát a parókiára. Azóta is akad dolog elég, szeptember óta a tiszteletes felel a falu labdarúgó ifjúságáért, vezeti az utánpótlás **Boszik** programot. Edzésein olykor ötvennél többen tűnnek föl, közülük néhányan az igehirdetésre is követik a tiszteletest.

– Néhányukat matekból korrepetálok. Mindenre megtaníthatóak. Ha káromkodnak, elég rájuk nézni, elhallgat mind. Kell a mozgás is a Biblia mellé, mert kitartásra, fegyelemre nevel.

József maga is igazolt focista volt, csatár a megyei másodosztályban. Fél éve hagyta abba, kiöregedett. Rúgta a bőrt teológushallgatóként is, előfordult, hogy bicegve, gipszelt lábbal vizgázott.

Amúgy a Szatmári-síkságra való. Szülőfaluja, Gacsály Nyíregyházától keletre, a hármashatár közelében fekszik. Másodikos volt, amikor a szomszéd fiú magával vitte a templomba. Ott ragadt.

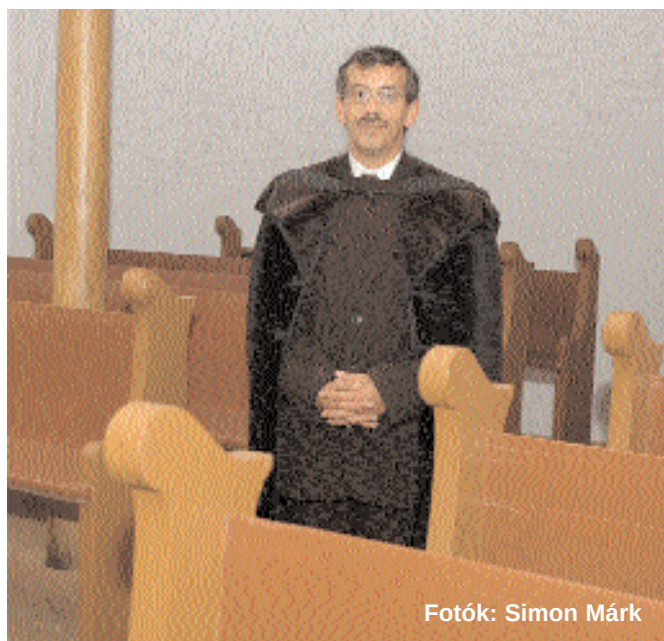
– Hogy mi fogott meg a gyülekezetben? Az odafigyelés. Nyoma sem volt előítéletnek. Emlékszem, a lelkész gyakran két almát nyomott a kezembe, mielőtt hazaindultam. Ma ilyesmi nincs. Az iskolarendszer kiemel néhány gyereket, a töb-

bit magára hagyja. Pedig épp velük, a problémásokkal kéne törődni. Odahaza azt éreztem: a tiszteletes, a tanító nem muszájból végzi a dolgát, hanem mert úgy helyes. Nevelni akartak minket, és az mindennél fontosabb.

Hatodikos korában döntött úgy, lelkésznek áll. Öccsei között – hatan vannak, kész kispályás csapat – akad hegesztő, szerkezetlakatos, műszerész, gázszerelő, autószerelő, kőműves; de egyik sem talált szakmájában állást. És mind halotta már, hogy köszönjük, roma nem kell.

Szülei innen még a hatvanon, de elkoptatta őket a kétkézimunka. Édesanyját gerincsérv kínozza, apja infarktuson esett át nemrég. A szövetkezetben dolgoztak

mindketten, állatot láttak el, kaszáltak, almát szedtek, ládázta, csomagoltak. Fizetésük kétezer-ötszáz forint

Fotók: Simon Márk

volt '83-ban, amikor fiuk a debreceni református gimnáziumot kezdte. A kollégiumi díj ezerháromszáz volt. Két év után rokkant bele a költségbe a család, József Csengeren fejezte be a középiskolát. Amire ma is büszke: tizenhat évesen kerettag volt a helyi focicsapatban.

Feleségét már lelkészként, Toldon ismerte meg. Cérnagárban dolgozott az aszszony, majd pénztárosi tan-

folyamot végzett. Egy év után házasodtak. Most a százezer forintos lelkeszi fizetéséből nevelik három gyereküket. Nem sok a pénz, mondja József, de nem is az a lényeg.

A lényeg másutt van, például a hittanórán.

– Mondjátok, gyerekek, vétkesek vagyunk? – kérdi a tiszteletes, vagy miként diákjai hívják, a hittanos bácsi.

Kórusban szól az igen.

– Melyek a vétkeink?

– Rosszkodunk, hazudozunk.

– Ordítunk, csúfolódunk.

– Irigykedünk.

Ha szófogadatlanok szüleikkel, inti őket József, az Istennek fordítanak hátat. Az pedig, mondja, komoly hiba. Mert kegyelmes az Úr, de

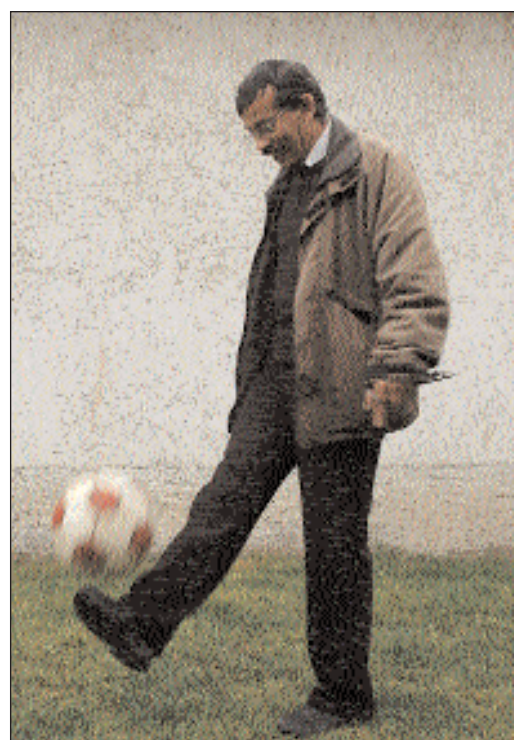
büntet is olykor. Majd a Megváltó születésének történetébe kezd.

– Hogy nem fagyott meg a kis *Jézus* az istállóban? – csodálkozik egy alsós lányka. – Inkubátorba tették?

– Nem volt akkor még inkubátor. Lepedő volt, pólya és a pokróc.

Ahogy megszólal a csengő, mindenki fölpattan.

Hiába, legyint József, olykor a hittanóra után is elszabadul a pokol.

Bita Daniel

Jozhef thaj le shavore

Toth Jozhef ande Gaborja thaj Sentpetersego ande Hajdu-Bihar Medyevo rashaj-i. Anglunes pe leska daki phuv, ande Sabolcho rodas butyi, de le manusha chi kamline, ke rom-i. Gav parudas na butyi. – Fordította: Géczi József

– Le shavore khulen le patyalipesko sityipephendas jekh panzhe klas-songi shejori.

Ande Sentpetersego sam, ande univerzali shkola. Azban le zhungale vorbi le rashajeke khan, de **Toth Jozhef** chi perel ande dujipe. Maj zebejime phenel numa, hoj mashkar le bare shavore cerra phirel pel patyalipesko sityipe thaj lasho-j, ba kurke andej khangeri shov shavore kethane aven. De na but manusha phiren andej khangeri, tranda manusha.

Pa gaborjako monoshtoro anglunes ande 1217-to bersh iskirisardine anglunes. O monoshtoro o Gabrian kerdas, pa leste bushol o gav. Kathar 1600-to bersh reforma-tusho-j kathe o nipo.

O gav lil bishaldas kathar o kraj, de kathar 1702 le Esterhazi sas kathe le raja. De le gavesko nipo losarel pe pesko patyalipe, naj ando gav papishti khangeri.

Toth Ishtvan anglunes ande Biharkerstesho sas anglunovar rashaj, aba deshduj bersh.

Pala jekh bersh kamlas te zhal palpale khere, ande Sabolcho, ande Kishpalado, Botpalado, Magoshligeto, de o prshbiteriumo chi

kamlas kado. Von phendine: Si kothe dosta roma.

Feri le Devleske shaj vatyisardaspe thaj pala kodo avilas la Gaborjako rashaj.

Anglunes chi dikhlina lashe jakhanca ando gav, de le manusha ashunenash po phuro andej khangeri. Voj phendas, atunchi te phenen nasul po strejino,

te nasules phenel le vorbi.

Le manusha pala jekh bersh pe ashipe mangline les, kon atunchi sas bish thaj shove bershengo. Mashkar e vrama tranda milliovera hutyisardas e khangeri te keren nyevi.

Andel Devlesko kher vi ande Biharo le phure phiren. Ande Baborja thaj Sentpetersego deshzhene

konfirmalisarde ande jekh bersh, de mashkarlende duj-trin phiren andej khangeri.

Le terne kamen te zhan-tar, le sityimaske racle numa kurke zhan khere, savatone ratyine ando klubo si, kurke len te zhan palpale. Milaje pej phuv keren butyi, de vi jivende krechune thaj suntu ratyi si but manusha andej khangeri. De te ande jekh bersh dujvar pe slobodipe zhal Jozhef, le manusha po telefono roden opre.

Kana le Toht resline andej Gaborja shusho sas la khangerako bufari, nas tatype andej khangeri.

Vi datunchara si but butyi andej khangeri, kathar septemberi voj si kodole shavorengo shesruno, kon kamen te futbalo ando gav. Po treningo butivar si majbut panzhvardeshzhene, mashkarlende butzhene zhan pala o treningo andej khangeri.

Unyange anda matematika zhutij, sa zhanen te sityon. Te zhungales vorbisaren, dosta te pe lende dikhav. Trubul o shporto palaj biblia, ke pe lashipe bararel.

Vi o Jozhef kheldaspe futbalo. Dopash bersh aba chi khelelpe, avri phurilas. Das ladini e morchi, kana inke sityilas o rashajipe.

Butivar gelas te kerel egzameno, kana dukhajlas lesko punro.

Voj arakhadyilas ande Gachajo, pe ushtymasko plaj kathar Nyiredyhaza. Ande dujto klasso phirdas, kana lesko amal andej khangeri ingerdasles pesa Kothe ashilas.

Hoj so sas lasho andej khangeri? O kothedikhi-pe. Nas kothe angla iteleto. Seruvavpe, hoj o rashaj butivar duj ambrola das ande muro vast, so angla

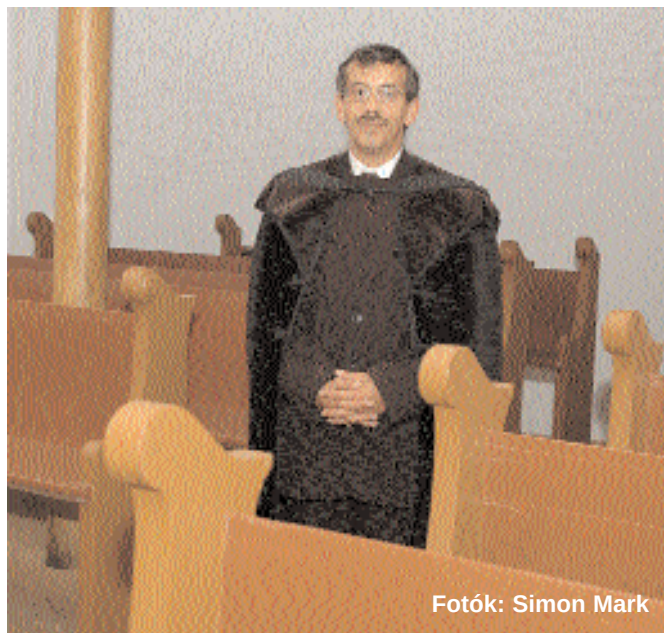
gelom khere. Adyes kesavo naj. La shkolaki organizacija avri vazdel unyi shavoren, de buten pe lende mukhel. Apal lende trubulas te zhitisaren. Khere kodo hatyardom: o rashaj na ande musajipe kerel peski butyi te na, ke kode lashi-j. Te bararen kamenas amen.

Ande shovto klasso phirdas, kana kode gindyisardas, hoj rashaj avla. Mashkar leske phrala – shovzhene si, jekhe fut-

balosko grupo – si sastruno lashari, musereso, gazosko lashari, autovosko lashari, barrari, de najle butyi. Butivar ashundas aba, nais, de roma chi trubun.

Lesko dad thaj dej inke terne-j de nasvale-j. But ker-

dine butyi. Le pedon bararde, pej phuv kerdine butyi. 2500 forintura rodine, kana lengo shavo o gimnaziumo kezdisardas

Fotók: Simon Mark

ando Debreceno. Ando kollegiumo trusardas te potyinel 1300 forintura. Pala duj bersh chi birisardas o potynipe e familija, Jozhef ande Chengero phirdas andej shkola. Pe kodo phutyrd-j, deshu-shovenges kheldas andel gaveske futbalosko grupo.

Peska romnya ande Toldo pinzhardas, thaj voj atunchi aba rashaj sas. Andel thaveski fabrika

kerdas butyi e romnyi, pala jekh bersh las romnya. Akanak anda shel miji forintura bararen penge shavoren. Naj but le love, phenel o Jozhef, de naj fontosho.

Fontosho-j le patyali-pesko sityipe.

– Phenen, shavale, doshale sam? – phushel o rashaj.

Sakon phenen: ova.

So-j amare bezexa?

Nasul keras, xolyalyvas.

Chingarden, prassan.

Xanyzhvaren.

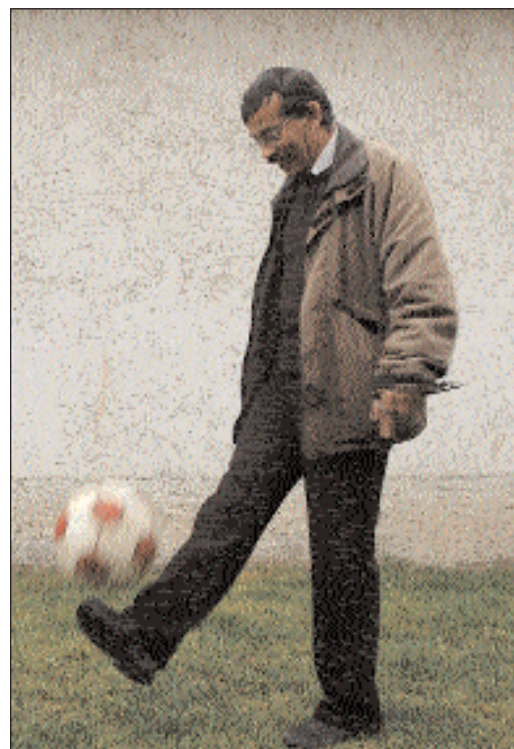
Te nasul san tumare dadesa thaj dasa, atunchi le Devleske bolden dumo. Kado baro dosh-i. Ke lasho-j o Del, de bezexarel sikana. Maj paramicha phenel, sar arakhadyilas o suntu Del.

Sar chi pahosajlas o cino **Jezushoro**? – chudilpe jekh cini shej - ande inkubatoro de?

– Nas atunchi inke inkubatoro. Colo, patya sas.

Kana shunen o signalo, sakon opre ushtyen.

Naj bajo, phenel o Jozhef, vi pala le patyalipeso sityaripe skepi-sajvel o beng.

Szécsi Magda

Időtépő – részletek

Uram! Ön nem ír nekem. Nem tudom, tud-e erről a sajnálatos tényről... magamra hagyott szépen. Gondol rám útközben, vagy más nyugózi le? Tájékoztató nőkket? Féltekeny vagyok! Csók – Sára.

*

Képzeltbeli uracskája nekem! Százszorszép nyílik az ölemben magának. Szeret játékból babszemnyit? Ha nem, én borsó leszek... Csók – Sára.

*

Képzeld! Megint előjött a régi félelmem, hogy éhen fogok halni... Csók – Sára.

*

A cigányoktól azt várják, hogy egyetlen vagyonuk legyen: az életük! Nekem ez nem kóser! Csók – Sára.

*

Jaj, királyom! Nézd mit találtam: „aki megismerte a cigányokat, nem tud leszokni arról, hogy minduntalan a dalaikat dúdolja, jól vagy rosszul, de mindig élvezettel, olyan élénk marad az emléküik.” Örülsz? Én nagyon! Ezt Lev Tolsztoj írta a naplójába 1851. augusztus 10-én. Csók – Sára.

*

Te úgy adsz magadból, hogy nem adsz semmit! Érdekes... Csók – Sára.

*

Süt ma a nap benned? Akkor erről jegyzőkönyvet veszünk fel... Csók – Sára.

*

A cigányok a telepen keveset tudtak a háborúról, éltek megszokott életüket, és ha szóba kerültek a harcok, csak annyit mondtak: Urak dolga! De nagyapa tudta, hogy minden háború a világ dolga, és érint minden egyes embert a földön, mintha a világ kútját mérgeznék meg. Bejárt a faluba. Hallgatta az embereket, rettegve olvasta a falragaszokat, és amikor jött a hír, hogy Oroszországban kitört a forradalom, békétárgyalásokról beszélnek, nem tudott a tömeggel ujjongani. Minden zsigerében érezte, hogy nem

űssza meg, utoléri őt a háború. Így is lett. A háború negyedik évében be kellett vonulnia katonának. Talán azért, mert írástudó volt? Ez soha nem derült ki, de meglepte a nagyapát, hogy valakik, valahol számon tartják őt.

Ült az Olaszország felé futó vagonban, és nem érzett lelkesedést, mint a többi gyerekkatona ott mellette.

– Istenem! Ne engeddd, hogy szégyenkeznem kelljen! – fohászodott, míg a bajtársai virágfüzérre válva integettek a vonatot búcsúztató tömegnek.

Nagyapa pár héttel később, könnyes szemmel nézte társait, akik katonásdit játszottak, és csak úgy játékból meghaltak, vagy egész életükre nyomorékká váltak: elveszítve kezüket, lábukat, szemük világát, el a hitüket az életben, a királyban, Istenben, igazságban.

„A lövészárók jó kis meditációs hely. Tisztábban láttatja a dolgokat, az élet értelmét, mint bármilyen más a világon. Az ember kerülőutak nélkül megtanulhatja, hogy az életben megtalál mindent, amit keres, csak végül mindig be kell látnia, hogy amit keresett, az nem olyan, amilyennek elképzelte!” – mondta nagyapa 65 évvel később, mikor erről kérdeztem, de nagyapa akkor ott, a háborúban még nem képzelt semmit. Nagyapa félt. Szenvedett. A halottak a fába vicsorogtak, miközben úgy ragyogott a nap 1918. december 14-én a Piavénál, hogy szinte megkönnyebbült, mikor fogságba esett.

*

Az olasz katonák, akik a hadifoglyokat őrizték, mindig vidámak voltak. Nagyapa szerint volt valami szívárványszerű bennük, ami a cigányokra emlékeztette őt. Nem volt rossz dolga a fogságban. Jól bírta az éhezést, hiszen a telepen is bírnia kellett, ha életben akart maradni. És ő élni akart. Talán ettől a nagy akarástól költözött hét fehér galamb a mellkasába,

aminek látásáért a bakák szúrós szagú dohánnyal és idegen ízű kenyérrel fizettek neki. De ha nem volt se kenyér, se dohány, egy dallal is jóllakott. Az egyik bús olasz nótát élete végéig nem felejtette el. Arról szólt, hogy az asszonyok azért segítenek egy férfin, mert a férfiak gyengék, azért szeretik őket, mert sajnálkoznak rajtuk, de becsülni egyet sem tudnak...

A hadifogságból 1919 májusában tért vissza a cigánytelepre. Orgonák illata bódította el a kunyhók lakóit. Vargyas Böske mezítláb állt a kútnál. Őt látta meg legelőször.

– Kérsz vizet? – kérdezte köszönés helyett az asszony.

– Csak ha te vagy az a víz – válaszolta nagyapám szerelmesen.

– Uram van már, te bolond! – kacagott fel Böske úgy, mint régen, a háború előtt, és nagyapám mellében meghalt mind a hét fehér galamb.

*

1890-ben a Baranya vármegyei dombságok között, az Ormánság kellős közepén vert tanyát a hét szekérből álló cigánykaraván. Anyai nagynanyám, Gizella, akit majd elgázósítanak Auschwitzban, s akit nagyapa nem tudott soha teljes szívéből szeretni míg élt, a szép kacagású Vargyas Böske miatt, most 4 éves. Fekete göndör hajában tűzpiros szalagok lobognak, nyakába ezüstpénzekből fűzött láncot akasztott dédanyám: Zsigmond Sára, az óriás termetű ősanya, a férfi erejű tigrisasszony, aki úgy tartotta össze vad akarásával a népes családot, mint ahogy Isten tartja össze az eget, a földet és a csillagokat. Tizenöt gyereke közül nagynanyám volt a legkisebb, aki még mindig szopott, és akit borostyánsárga szemével el nem engedett egy pillanatra sem. Az ura, Csuma Jancsi, a falu előljáróival egyezkedett éppen, hogy maradhassanak – és meddig – a vidéken, hogy portékáikat, az erdélyi dísz-

faárut, csecsebecskéket, szötteiket, kendőket kirakodhassák, és hogy a legnagyobb fiuk, a Gábris, cimbalomjátékával szórakoztathassa a földműveseket Isten szent napján, vasárnap, némi eledelért cserébe.

– Meg aztán besegítenék mink ügyesen, mint a tavalyi esztendőben a Bíró úr talpasházának építésébe, de még a templom tapasztásába is – ígérte alázatosan dédapám, és ezzel lekenyerezte a falu vezetőit. Maradhettek őszig.

Az ormánságiak sosem voltak ellenséges szívvvel a cigányokhoz, nem úgy, mint a mosonyiak, akik tűzzel-vassal kergették ki őket a vármegyéből, ha arra jártak.

Dédanyám parancsára két szekér járta a vidéket az árukkal, ami maradt, azt meg vitték házról házra, vagy cifra szőnyegen kipakolták a templom előtt a piactéren, igazi búcsúhángulatot teremtve. Esténként tábor-tűzet raktak, jóval a falun kívül, ahol nem zavartak senkit. Énekelhettek, táncolhattak kedvükre, így adva hálát a teremtőnek, hogy élnek. Egy ispotályból szökött bolond fiskális, akit az ormánságiak csak Töncsinek hívtak, minden évben hozzájuk csapódott. Dédanyám megtúrta a horihorgas pálcikaembert, mert olyan sok furcsaságot mesélt nekik, hogy tátva maradt a szájuk.

– Nem olyan bolond ez, ha egyszer ennyi mindent tud, még ha nem is igaz... – mondta minden mese után dédapám, amin Zsigmond Sára mindig jót nevetett.

Doktor Töncsitől tudták meg, hogy Indiában is élnek cigányok a bengáli síkságon, akik síppal, dobbal, tamburával keresik meg a mindennapi betevőt. De kigyókat is bűvölnek, jósolnak, meg mézeskalácsot árulnak, hasonlót a híres debreceni mézeshez, és hogy az elefánt olyan hétköznapi állat ott, mint nálunk a kutya. Na több sem kellett nagynanyámnak.

– Delefántot akajok! – sírta keservesen, és dédanyám megígérte, hogy kap egyet, ha majd férjhez megy. Ettől azonnal megnyugodott, és újra szájába vette anyja hatalmas, duzzadó csecjét. A bolond fiskális meg tovább mesélt: elsüllyeszt-hetetlen hajókról és víziszörnyekről, akik képesek felugrani a tenger mélyéből egy világítótorony tetejére is. Mesélt egy Darwin nevű tudósról, aki szerint a létért folyó harcban az erősebbnek joga van legyilkolni a gyengébbeket...

– A keservit! Mán hogy lenne joga! Pokolra jut az ördögfatty! – hördült fel dédapám, aki olyan szelíd ember volt, hogy még a szél is megkarcolta a lelkét, ha erősebben fújt.

– Ne idegelje az uramat! Inkább mondja el még egyszer, amit tavaly, azt a Hadriánus császárt, aki Rómában élt. Tudja, aki nem akart gyereket csinítani az asszonyának – terelte el gyorsan ura figyelmét a borzalomról dédanyám, és úgy magához ölelte a csepp embert, hogy az örömmel eltűnt testének sok húsa között. Így mulatták az időt esténként. De hajnalban, 13 esztendőn keresztül nagyanyám sikoltására ébredtek. A kislány teli torokból üvöltött, ahogy megszólaltak a madarak. Szájacska belekékült a félelembe, és két marokra szorította anyja csecjét.

– Egyél... no egyél, Gizike – kínálta magát Zsigmond Sára zokogva, de nagyanyám csak kapaszkodott tovább halálra váltan.

– Ausvica! Ausvica! Ausvica! – rikoltotta tágra nyílt szemekkel.

– Ej no! Az a csúnya fekete ördög már megint itt járt... de már elment, kincsem, gyönyöm, babácskám, nekem szépsége... imádságom... – ringatta becézve a megrettent kislányt dédanyám, és borostyánsárga szemeibe az irtózat költözött. Soha nem tudta meg, hogy valóban a fekete ördögöt vetítette előre nagyanyám álmában a sors. Ha tudta volna, talán ősi varázslattal visszagyömöszölné a méhébe. Dehogy hagyta volna ő itt, ebben a pusztulatos világban leggyengébb gyermekét ez a tigrisasszony, az én dédanyám, Zsigmond Sára...

*

– 1930 karácsonyán úgy szakadt a hó, mint áldás a cigányokra, mert az uradalmi lovakat sajnálták befogni a szánok elé, és a vasútállomáson

várakozó kegyelmes és tekintetes vendégeket a cigányok húzták el a kastélyig, ennivaló fejében. Jutott hús és káposzta mindenkinek a Tulipán-kanyarban ezen a karácsonyon.

– Nagyanyám lefektette anyámat, majd két apró gyertyát gyújtott és az asztalra tette, ahol nagyapa fáradtan evett. Négyezer kellett fordulniuk a szánnal, mert az urak mókából ostort is használtak.

nagyapámat. Szép karácsonyuk volt...

*

Nagyanyám halála előtt egy órával, az auschwitz koncentrációs tábor cigányoknak elkerített részén, rongyokba bugyolálva reszket a sárban. Cipője nincs. A sár hideg. Testén gyenyenes kelések érnek egymásba. Foga nincs. Kirúgták. 69 éves, de nem néz ki többnek egy

– Szeretlek – mondta nagyanyám nagyapámnak olyan egyszerűen, ahogy a hó szakadt odakint

– Voltam a Vargyas Böskénél is a temetőben – reccsent szárazon nagyapa hangja, mint rőzse ága a kályhában.

– Vittél neki szép szavakat? – kérdezte nagyanyám könnyes szemmel.

– Vittem – nyelt nagyot nagyapa –, de nem viszek többet – tette hozzá mély hangon.

– Meguntad a Böskét?

– Nem őt untam meg... téged szerettelek meg – állt fel nagyapám és átölelte reszkető nagyanyámat.

Nagyapa soha nem tudott hazudni nagyapámnak. Nagyanyám nem tudta nem szeretni

öt éves gyereknel. Rongyai alatt hófehér angyalszárnyakat rejtet. Ennyi, amit meg tudott örízni magából. Most éppen álmodik. Isten ölében ül, aki úgy ringatja, mint anyja, a szépmelékű Zsigmond Sára.

– Mondd el, Gizella, mi bűnöd volt a földön – kéri tőle a Mindenható.

– Voltak, Uram... voltak. Nincs ember bűn nélkül – súgja elpirulva nagyanyám.

– Mindent megbocsátok, de a legnagyobbat mondd el!

– Sokat éheztem, fáztam, és túrtem, Uram, hogy megalázzák a te képmásodat, aki vagyok: nem etettek meg, nem itattak meg, nem takartak be... nem védtetek meg, Uram! Dühös voltam és az álmaimba me-

nekültem, és azt gondoltam, nem baj semmi, mert elmúlnak más nemzetek, más nyelvek, vallások, eszmék és minden dolog a Földön, csak a cigányok nem! Hogy olyanok vagyunk mi, mint csillagok az égen. De kiderült, hogy a csillagok sem az örökkévalóságig élnek. Kihunynak, ha kitelik idejük... Bűnös vagyok, Uram?

– Csak esendő, Gizella – válaszolta az Úr.

– Uram, mi az örökkévalóság?

– Az idő tagadása, gyermekem, mert mértéke nincs...

– Mérheterlenül szerettem egy férfit, a gyerekeim apját. Nálad is jobban szerettem őt, Uram!

– Ezért örökkévaló a te szerelmed – mondta az Úr, és nagyanyám felébredt. Csizmás lábak rugdalták veszettül.

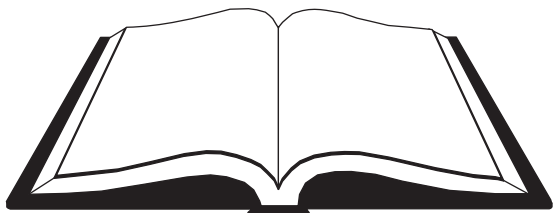
– Fürdéshez sorakozó! – üvöltötte az Oberscharführer, és nagyanyám boldogan felnevetett. Örül, hogy lemoshatja magáról a mocskot. A fiatal német katona szemében az égbolt tiszta fénye ragyogott. Nagyanyám nem látja meg a halált benne. A sor elejére áll...

*

Nagyanyám a betonfalhoz szorítva állt a fürdőben. Arra gondolt, hogy nem jut neki víz, és hogy minek kellett egyszerre ennyi embert beszorítani, hát nincs idő? És amikor a víz helyett gáz robant ki a csövekből, és torkába mart a halál, tudta már, hogy nincs idő. A cigányok félelmetől kifordult szemmel sikoltoztak, egymás húsába martak a fájdalomtól, és tíz körömmel kaparták a nyákos betont. Menekültek volna, de innen nem volt menekülés.

– Ez nem lehet! Mi vagyunk az élet – suhant át nagyanyám fején hitetlenül, és nem értette, hogy miért történik meg ez velük. Aztán nagyapára gondolt. Nem a csókjai jutottak eszébe, hanem a keze. A jobb kezén kidagadó ér, amit úgy szeretett rajta. És anyámra gondolt, akit egy magyar család bűjtatott el. Végül dédanyám, Zsigmond Sára arca jelent meg a fejében, és a régi gyerekkori lidérces álmok, amikben torkára ült az ördög, és úgy fojtogatta, mint most.

– Itt az ördög! Hát te vagy az, Ausvica... – hörgögte hétrét görnyedve, és a következő pillanatban már egy másik világból integettek felé az álmai...

KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

A Széphalom Könyvműhely talán a karácsonyi ajándékvásárlási láz könyvesbolti felfutására is gondolva, de-

cemberre időzítette **Szécsi Magda** új könyve, az **Időtépő** megjelentetését. Egy különös kisregényt és hat novellát tartalmaz a kötet. A novellák közül több is az elmeorvosintézet zárt világát idézi, az emberi kiszolgáltatottság lecsupaszított valóságát, a törvényessé lett törvénytelen-

get. Azt a visszafordíthatatlanságot, amelybe éppúgy belefér az épeszűnek tekintett, Mazurka főápoló gyilkosságba torkolló aberráltsága, erőfölényével való visszaélése (Téboly), mint Elvira, a cigány ápolónő odaadó tündéri lény (Az emlékek álma). Ő az a törékeny, szeretetreméltó teremtmény, akit éppen a lelkiismeretesség, megfelelési vágy, egy hamvába halt szerelem és szertefutott reményei kergetnek a meghasonlásba.

Az ápoltak közé kerül a Csend mögött című novella cigány családfője is, aki előbb

egész rokonságát rossz sorsba dönti önzőségével, míg nem nejének elvesztésekor a rákényszerült belső számadás hatására el nem borul az elméje. Peper is az elmebajban menekül (Bolond Peper), amikor az őt füvel-fával-boglyával megcsaló hitvese önkezével vet véget az életének, s szembesülve élete hiábavalóságáról, egyszer végre szem-

benéz a valósággal. Öngyilkosságba kezd a legmeggrázóbb történet (Lánc, lánc, eszterlánc...) tudathasadásos kislányalakja is, aki – amíg a beszédett gyógyszernek hatni nem kezdenek – tanító nénijének írja meg az egymáson és őrajta is erőszakot tevő családjában, s a felnőttekben való végzetes csalódottságát. Ez a balladai tömörségű történet a magyar irodalom legjobb mór-riczi hagyományaiba simul.

A visszaütött érzelmek sebei viszonylag gyorsan hegednek, bár a sebszélek nyomai olykor egy életen át láthatók, érezhetők maradnak. A beteljesült szerelem emléke hamarabb tűnik tova. Megmaradni, folyton fájni, ösztönözni, szétzilálni csak a részben viszonzott, nem kiérlelt, félig vállalt, félig tagadott érzelmek folyton felvakart forradásai tudnak. A „Préselt magány” – e kulcsnovella – festőművész hősnője sincs túl messze a tébolydától, már ő is a lélekturkász állandó vendége. A pszichiáter (pszichoterapeuta?) rekamiéján előadott nagymonológja azonban lényegesen több egy sutává vedlett szerelemről szóló beszámolónál, az indulati, érzelmi esetlegességek és a művészet viszonyát éppúgy érinti, mint a szabadság és szabotosság, az alkotó és befogadó, a művészi készítés és kötelesség oksági kapcsolatrendszerét. Mindez mintegy utólagos kalauzul szolgál a címadó kisregényhez is.

Az Időtépőben Szécsi Magda eddig kevésbé ismert írói arcát mutatja. Annyi ironikus megjegyzést, amennyit ezen a másfélszáz oldalon felvonultat, egész eddigi életművében nem

SZÉCSI MAGDA

Időtépő

Széphalom Könyvműhely

találhatunk. Sajátos, keserű humor ez. Kijut belőle alaposan a többségi társadalomnak, a népre, népjólétre hivatkozó, de pont ezek ellen működő egykori országos és helyi hatalmároknak, de számos szomorkás tüskét, igaz kritikát kapnak a hazai romaság képviselői is.

A felvilágosodás irodalma fedezte fel magának a levélregény műformáját, amelyben különböző levelekből kerekedik a történet, s amellyel – s változtatával: a naplóregény-formával – a szépírók azóta is gyakran élnek. Az Időtépő alighanem a világirodalom első anyaméhregénye.

Szécsi Magda Születés című, a 80-as évek derekán megjelent novelláját időről-időre felfedezik maguknak a prózamondó versenyek résztvevői. Fehér és Barna ikerembriók drámai története is az anyaméh meleg biztonságában, majd megridegülő körülményei közepette zajlik. Az Időtépőt elbeszélő kis cigánylány ugyancsak környezetére érzékeny bennlakó. Oly jól érzi magát odabent, hogy – tekintettel az utolsó méhbeli eseményen, a tudóskonferencián a Romano Kher nevében jelenlévő *Zsigó Jenőre* – legkevesebb négy évtizedet tölt el a világra jövetelre való felkészüléssel. A szerző többször is megemlíti *Mark Chagallt*, az egyik leghíresebb szürrealista festőt, s a történet-szövés során maga is – nemcsak az alaphelyzetből adódóan – oda-vissza többször is átlép a valóság és a kavargó képzelet szülte látomásvalóság határszakaszán. A varjú hátán repül a nagypapa, a nyomós kútból néhány nap rum folyik, a másodéves kismama melléből viszont megállás nélkül zubog a tej, s ezért a téesz állami tulajdonú tehenének nyilvánítják. Ebben a világban nincs semmi meglepő, ha a kenyér közé tett szalonna-

szeletek rőfögésbe kezdenek, de a nagypapa mellébe költöző hét fehér galambnak csodájára járnak a bakatársak. Itt, ha védekezni kell, a cigányok akár napraforgóvá nemesednek, képesek dühükben százával pottyantani krumplibogarakat a világra, vagy egy kis időre csontvázként hintázni, letéve magukról a szívnek és húsnak terheit. A cigánytelep legöregebb fája megreped, vért szivárogtat magából, és cigányul intéz szózatot a néphez. A telep körüli föld viszont hatalmas, kövér asszony nyá változik, hogy magába ölelje őket.

Mennyi képtelenség! – mondhatnánk bátran, ha egyébként nem a legképtelenebb történet részei lennének. Mennyivel hihetőbb az, hogy annyi megpróbáltatás, nyílt és körmönfont megsemmisítési kísérlet ellenére is, viszályokkal telten, de élet-erősen megmaradtak a cigányok? Hogy megőrizték magukat és egymást a történelem szereplőjének? Az adott kor kérdéseire adott jó és rossz válaszait, bölcsességüket és számárságaikat élvezetesen és – ahogy Szécsi Magdától eddig is megszokhattuk – fölöttébb olvasmányosan rögzíti az idősíkokat sűrűn váltogató, ügyesen szőtt történet.

A remek könyvhöz *Jókai Anna* írt ajánlást. Ebben a jeles prózaíró udvariasan körülírva megemlíti a kötetben szereplő valamennyi műre egyaránt érvényes „szenvedélyes szókimondást”. Ezt a jelenséget a könyv végére érve az olvasók egy része lehet, hogy alpáriságnak nevezi majd. A monológok kenyérszövegében csak úgy röpködnek azok a kifejezések, amelyeket a mindennapjainkban kényszeredetten már-már tudomásul veszünk, de a nemiség s a nemi élet trágár felemlegetését a szépirodalomban bizonyára so-

kan nehezményezik. Egy igazi irodalmár kényes is erre, s le nem írta ilyet – vélhetik. Arra, hogy a legnemesebb irodalomban is lehet helye hasonló indulatoknak, hogy idézzek két verssort. „Foglalod a kurvanyádat, / de nem ám a mi házánkat!”. Tessék csak felütni a könyvet! A Mit nem beszél az a német? cím alatt találják a *Petőfi*-összesben.

Vannak helyzetek (jellem-és környezetábrázolás), vannak indulatok, hevessegek, szándékok, amikor súlya, jelentése és indoka is akad ezeknek a szófordulatoknak. Káromkodáshoz szokott korban, szókimondó közegről szóló műben nehéz szíromszerű szépségű mondatokkal füstölgöni. Azt megítélni persze, hogy milyen mértékben szabad, lehet és kell élni ezen írói eszközzel, vérmérséklet és irodalmi ízlés kérdése. Lehet, hogy kevesebb itt is több lett volna. Azt is – határtalanul tisztelve Szécsi Magdában a művészt – féltve merem megemlíteni: a direkt aktuálpolitikai üzenetek kevésszer tettek jót egy műnek, s alkotónak. Az olvasó, a műbarát mindent megért, ha nincs is nevesítve. A közvetett, felfedezendő, felfedezhető üzenetek jóval időállóbbak.

Az Időtépővel Szécsi Magda irodalmi munkássága új szakaszába lépett. Új a hang, régi a tisztaság. A Töredéklét nyomvonalán haladva a nyomorultak, kirekesztettek igazságát keresi, világukat igyekszik megmutatni, érdekükben mozgósítani.

* * *

A könyv valamennyi könyvesboltban hozzáférhető.

Mindent szeretek, amit Isten teremtett...

Azok, akik rendszeresen olvassák a Lungo Drom magazint, emlékezhetnek a decemberi lapszámból a jókedvű Varga Béla köműves mesterre, aki meghívott otthonába. A vele készült beszélgetés után, most felesége, *Lonci néni* életét ismerhetjük meg.

A több mint 7 órás beszélgetés egy-egy részletét olvashatják most. Azért nem a teljes anyagot, mert a megnyílás, a lélek mélységeinek olyan fokára jutottunk el végül, hogy Lonci néni azt mondta: „még kisleányként a papunkhoz sem voltam ilyen őszinte..., maradjon köztünk, ami másra nem tartozik.” Eszerint válogattam a részleteket, tisztelve kérését.

Anyámék még vándoroltak, szekéren laktak. De én már Balassagyarmaton születtem meg, 1939-ben, és volt egy földes szobánk a városon kívül, ahol, amiben... 17-en laktunk... nehezen megy a magyar beszéd, mindig cigányul beszéltem. Van olyan hét vagy akár sok hónap is, hogy magyar szót nem hallok csak a tévében. Nem járok én emberek közé, mindig itthon teszek-veszek a menyecskével, mert, hogy van négy menyem. Mind áldás, mind a négy. Csak az unokák jöhetnek már, hisz van hova jönniük... Úgy építette az uram ezt a nagy házat, hogy a 8 fiam együtt maradhasson családotól is. Még a szomszéd telek is a mienk ám, hogy bővíthessenek, ha kell. Nekem is sokára jöttek a gyerekek, pedig hát nem furfangoztam tablettákkal, meg akkoriban ilyesmik nem is voltak. Valahogy nem akarta Isten, hogy

gyorsan jöjjön a gyerek. Én meg már azt hittem beteg vagyok, nem is lehet, és sírtam sokat, mert a Béla szép ember volt és féltem más asszony felé néz. De nem. Ő nem ilyen. Kivárta, aztán lett 8 fiam. 14 évesen kerültem össze, ő meg 17 éves volt. Elrabolt? Nem rabolt el. Rendesen megkérte a szüleimet a nagybátyával. A nővéremet elrabolta az ura, volt ez szokásba...

* * *

Mi szegény család voltunk, nem úgy éltünk, mint az uram családja. Nálunk ha volt mit enni, akkor sok volt, ha nem volt mit enni, akkor egy morzsányi sem volt. Apám sokat ivott, de nem az a vad részeg volt, aki üti-vágja a családját. Elvult magának csendesesen és rítt az életén. Nem szeretett élni... Gyenge ember volt testileg, a munka meg

nehéz volt. Anyám is aprócsontú volt, nem olyan derék, mint a nagynénim, akik úgy emeltek fel egy teli teknőt, mint a pöhölyét... mint a tollút... szóval, hogy nekik könnyű volt. Nem tudom miért akarta az élet, hogy két ilyen gyenge ember összehozza, mindnek erős ember kellett volna párnak, hogy jobban boldoguljanak. Szerettem én mindőjüket, csak hát mi szerencsétlen család voltunk. Amit megszereztünk az kifolyt a kezük közül... Egymásra vártak, hogy amaz majd megoldja a bajokat, ez nem jó, mert, hogy egyik se tudott mit tenni. Jaj, nagyon keserves volt... Nem is mink voltunk a gyerekek, hanem ők. Ezt később, mikor a nagy fiam megszületett megértettem. Segítettem életük végéig a szüleimet. Nem csak azért, mert az uraméknak volt, én a semmiből nyugodalmat teremtettem

volna nekik, hisz ki, ha nem gyerek dolga ez. Pedig jó emlékem nincsen. Az maradt meg bennem legjobban, hogy ülnek az udvaron a földön, és hallgatnak, mi gyerekek meg eszünk közösen egy lábasból, ott lent a földön. Hogy megcsókoltak volna? Ilyenre se emlékszek. Anyámnak eljárt a keze, de ha nem szóltunk hozzá, tehettünk mi akármit, azért nem csapott oda... Nem volt olyan, mint a többi cigányasszony. Ő se szeretett élni. A halála előtt félórával láttam egy kis örömet az arcán, mint még soha... Hát, mondta is az uram, hogy haza ment az anyám, odaát már jó lesz neki, pedig egy Jehova tanúja ilyet nem is mondhatna... de még ő is meglepődött anyám boldogságán. Én a fiamat mindig ölelem-csókolom, ebbe nőttek fel, mert én szeretek élni, szeretem a világot. Mindent szeretek, amit Isten teremtett...

* * *

Nem szerettem iskolába járni, hát nem is értettem mit akarnak tőlem, meg mire jó, hogy csak üljek ott, és a kezemre csapjanak. Közbe meg a kistestvéreim otthon voltak, sírtak... Anyám meg ült és nézte őket, nem is tudta tán, hogy mit kell tennie. Én meg tudtam, én neveltem őket, engem meg a nagyanyám. Hát inkább a kisgyerekekkel voltam otthon, nem az iskolába. Van vagy 3 vagy 4 osztályom, hát nem tudom mennyi. De tudok írni, számolni meg jól tudok. 6–7 évesen meg én főztem, mert anyám elfelejtette. Mindent elfelejtett. A nővérem az mindig mosott. Amikor ura lett, a két kisgyerekből egyet elvitt magával, amikor nekem lett uram, a másikat én vittem magammal, hát nem hagyhattuk anyámékra őket. 14 évesen így lett a testvérem a gyereke, aki 8 éves volt akkor. Az uramék kitanítták, lakatos lett belőle. A tavalyi télben halt meg. Rákos volt.

* * *

Szúzen mentem a Bélához. Nem ismerek más embert kívüle...

* * *

Templomba jártam. Először csak azért, mert a pap adott nekünk enni, utána meg azért, mert szép volt

ott, a Jézus Krisztus meg jó volt, mindig jót akart mindenkinek, ahogy a szegény emberek is. Kisgyerekként mindig megsirattam a szenvedéseit. Hát, még ma is. Borzasztóan elhiszem az életét, az biztos, hogy úgy történt, ahogy le van írva. A menyem, az első menyem, az olvas föl az Őrtonyából, mást én nem szoktam... Ilyen könyveket... A tévében a mesét szeretem és szeretem a délutáni filmeket, a sorozatokat. A tévé, a mosógép nagy dolog, nagy tudós ember találhatta ki és hát a telefon is egy csuda dolog, meg sok van a mostani világban amit a fiai értenek, én nem értem azt a gépet, azt a számítógépet se. De mondják, hogy kell az élethez. Régen nem kellett. Még villany se volt, de az se volt jó, ez se jó. Mert ez már sok, minden csupa gép.

* * *

Egy napom? Hát korán kelek. Ezt megszoktam. Én csinálom a reggelit tizennégyünknek. Aztán az emberek mennek a dolgukra, mink meg takarítunk, főzünk, amit kell. Az egyik menyem varrja a ruháinkat, a másik mos, megint a másik ezt vagy azt csinál, de mindőjük 14 emberre csinálja, amit csinál. Ez nem kis munka, el megy vele a nap. Este eszünk. Akkor világba megy a beszéd, hogy mi volt, hogy volt. Tévét

néznek a fiatalok, vagy elmennek a barátaikhoz, vagy elmennek a gyülekezetbe, amihez kedvük van. Munka után övük a világ, de reggel dolgozni kell, ez nálunk szentírás. Télen szabadabb az élet. A fiai olyankor viszik a menyecskéket a külföldre. A Sanyikámék már látták a nagy piramisokat is. A Lacikámék most voltak... Hun voltak Kati? Hát az osztrákoknál voltak. Van miből, utazzanak csak. Mink már nem utazunk. Az uram elvinne a lábaimmal a gyógyvizetekbe, de én nem megyek. Dehogy pucérkodnék... Aludni se tudok én idegen helyen...

* * *

Jó sors az enyém, nem vágyok másra. Családra vágytam, azt megkaptam, és gazdagságra vágytam, azt is megkaptam. Tudok mire számítani és ez nagyon jó érzés, nem lehet egyik napról a másikra élni, az nem jó élet, hisz láttam anyáméknál... A szegénységbe élő cigányokat sajnálom, nehéz kijönni abból a nagy szegénységből, meg hát soknak nem adnak munkát, mert cigányok. Hogy nekünk dolgoznak cigányok? Hát, ezt csak az uram tudja, én nem tudom. Ebbe nincs nekem beleszólásom. Tiszta ruha, tiszta lakás, jó étel, ez ami rám tartozik, más nem. Sok jót kapok én ezért a családomtól, dehogy mondom én meg, az uram

mit tegyen, hogyan tegye. Tudja ő azt, meg a fiai is. Asszonynak nincs beleszólása ilyenbe, a menyeim se csinálnak ilyet, csak ami a dolguk. A férfiaknak jól kell érezni magukat otthon, ez mondjuk asszony dolga. A mi családukba, mindig a férfiak az elsők. Ha éjjel kívánnak rántotthúst, azt meg is kapják, meg mindent, ami az ő kedvükre van, mert ők férfiak. Dehogy rossz ez, nagyon is jó ez, hát örömet adni annak, aki a szívünk világa, mi jobb ennél? Asszonynak lenni is jó, ha jó az urunk, és az enyém egy falat kenyér, és a fiai olyanok, mint az apjuk. A menyecskék is megkapnak mindent. Csak hát ugye a féltékenység, az előfordul a fiataloknál. Főleg, ha az emberek pár órával elmaradnak. Volt itt rívás épp elég, aztán a menyeim megnyugodtak a szép szótól. A féltékenység az nem jó. Nálunk az uram volt féltékeny, mert hát szép voltam, aztán ahogy jöttek a gyerekek, ő is megnyugodott. 1954 óta egy rossz napom se volt mellette, ezt így tessék elhinni. Nagyon jól tettem, hogy akkor régen elmentem abba a búcsúba, ahol összeházasztunk. Pedig nem akartam kemencére menni rokonlátogatóba, de Isten küldött oda, az uram miatt. Abban a percben megmondta nekem, ahogy meglátott, hogy én leszek a felesége. És így lett. Nagy szerelem volt, hát hisz még most is szeretem...

Sigogye plák, sé Dimizó o fãkut...

Sinyi tot umără pã Lungo Drom, lá jé pacsé szã în vijé în firé sé o foszt în december, hungyé ku bunã vojé Varga Béla sinyé lukrã ku pjátré, m-o csimát lá jãl, în kászã álu. Dãpã szfãtãjálã álu, áku álu cîgánkáj, álu Lonci bãtîrnã kusztus pucsény szã kunuscsény. Máj mult dã 7 sász ány szfãtãjit, dá csár o cãrã, o cãrã pucséc umără áku dã-ntrã áje. Dáje nu totu, kã ásá dã-n szuffjit o szfãtãjit, kit Lonci bãtîrnã áje o zîsz: „kînd fátã mikã o foszt, nyis lu popá nu j-o pãrît ásá..., szã rãmîjé întri noj, sé nu trãbujé ált szã áudã.” Ásá ám dãzvãlit sé ám szkrisz zszosz, szã cu în uminyálã sé o sirut.

Mámá-mé inká vándalo or foszt, pã kár or sãzut. Dá jo má în Balassagyarmat ám ánuszkut, în 1939, sã ány ávut o kászã ku fãcã dã pãmînt áfãrã dã-n szãtul máré, hungyé, în sé...17 ány sãzut... gro mij ungurescsé szã szfãtãjãszk, tot bãsescsé ám szfãtãjit. Jescsé áfelã szãptãmînã, o ákár máj mult lunã, kit nu áud szfãt dã ungur, csár în tivi. Nu umblu jo întri aminy, tot ákászã fák sévá ku nyivescsi ámé, kã ám pátru nyivãsztã, toc o bukurijé, kicsis pátru. Csár unosi ár pucse szã vijé má, jescsé hungyé szã vijé... ásá o fãkuta bãrbátum kászã áztã, kit kicsis opt kupil áise pacsé szã sãdã ku sáládus. Sã pãmãntu lãngã noj ánasztrã áj, kit dákã trãbujé szã patã máj szã fákã kászã. Sã mijé pã mult dobã or vinyit kupiji, mágá dãnu mu ám fãkut nyimiká ku vrãzsurj, sã átunse áfelã nyis nu o foszt. Kumvá nu ávut dãgînd Dimizou, kit repé

szã vijé kupiji. Jo mágá má áje în krigyem, kit bicágã misz, nyis nu pacsé szã fijé, ám plînsz mult, kã dãnu Béla mîndru om o foszt, mij re frikã, kã pãlã ált cîgãs sz-o ujtã. Dãnu. Jãl nu áj áfelã. O scsiptát sã jo ám ávut 8 kupil. Dã 14 ej ám foszt, kînd ány kirilit unã, jãl dã 17 ej o foszt. M-o furát? Nu m-o furát. Kum trãbujé m-o sirut ku frácsiszo. Pã szorã áme o furãta bãrbátuj, ásá áj re átunse...

* * *

Noj szãrás siljéd ány foszt, nu ásá kusztány, kum álu bãrbátum siljédu. Lá noj dákã o foszt dã mãnkat, átunse mult o foszt, dákã nu o foszt, átunse nyis o pik nu o foszt. Tátã ámnýo mult o but buturã, dá nu o foszt dã urz dã buturosz, sinyé bácsé pã siljédu. O foszt jãl ku szîngurãs, sã plinzse pã kusztus în sét. Nu plãse szã kuscsé... Szláb om o foszt, sã lukru gro áj re luj.

Sã mámá ku aszã dã purom áj re, nu ásá ku sold máré, kum szorãlje ász re, jé ásá scsije szã rãgyisé o trakã pljinã, kákînd csár penyé árfi foszt în trakã, kã pã penyé, ásá dãnu lu ji máj usuré áj re kusztu. Nu scsu dã sé ávut dãgînd ásá kusztu, kit daã áfelã szlábã aminy szã kirilãszkã unã, lu toc táre pãrac ár fi trãbujit, kit máj bényé szã kuscsé în kuszt. Plãsem jo pã toc, dá dãnu noj fãrdã nurok siljéd ány foszt. Sé or kãpãtãt, áje o kurát áfãrã dã-n mînãljé... Pã unãpãlt áscsiptã, kit hájlãntã o fásé sévá, áztã nu áj ásá bun, kã nyis unu nu scsije sé trãbujé szã fákã. Ájoj, ro dã csiniãlã o foszt... Nyis nu noj ány foszt kupiji, dá jé. Áztã dãpã o dobã, kînd kupilum o ánuszkut, átunse ám prisiput. Ám ázsutãta pînã csár kusztã pã pãrincim. Nu csár dáje, kã álu bãrbátum pãrinci áve, jo dã în nyimiká hugoj ásfi dát lu pãrincim, kã álu sinyi, dákã nu álu kupij áj áztã

lukru. Mágá pã bunã szã mã gãngyészku nujé. Áje o rãmász în minyé máj bényé, kit sãgyény pã hudvár pã pãmînt, sã jé tásé, noj mágá kupiji, mînkãny unã dã-n lábusã, ákulo zszosz pã pãmînt. Kit ny-ár fi szurutát? Nyis áztã nu ám vinyé în firé. Lu mámá repé áj umblã mîná, dá dákã nu ány szfãtãjit lá je, pucsény szã fãsény ákár sé, pãntu áje nu nyé luve... Nu o foszt áfelã, kákum hájlãncsi bãjsíci. Nyis je nu plãse szã kuscsé. Kînd o murit máj mãnti o zsumãtãcsé dã sász ám vãzut kã zîmbescsé, áfelã inká nyis o dátã... Sã zîse bãrbátum, kit o mérsz ákászã mámãme pã hájlãntã lumé bényé j-o fi, mágá álu rugumincsé dã Jehova áfelã nyis nu ár pucse szã zîkã... dá sã jãl szã o mirát álu fãlusijé lu mámé. Jo pã kupiji áamá tot ljé szurut, ljé în brác, ásá or kriszkut szusz, kã jo plák szã kuszt, ám plásé dã lume. Sigogye plák, sé Di-

mizo o fäkut...

* * *

Nu äm pläse szä umblu în iskulä, päntru äztä nyis nu prisipem sé áré dägînd dä minyé, sä pä sé äj bunä, kit csár säd ákulo, sä luvescsé pä mînm. Înti dobä äztä mágá szoräljem misj ákászä äsz re, plînzse... Mámá mágá sâgye sä szä ujtä pä jé, darä nyis nu scsije sé szä fákä ku jé. Jo mágá scsijem, jo ljám kriszkut pä jé, pä minyé mágá masä áme. Ásá mäj bénýé ku kupij mik äj rem ákászä, däkum în iskulä. Ám o 3 o 4 iskulä, nu scsu bás kit ám. Dá scsu szä szrju, szä szämäläszk mäj bénýé scsu. 6-7 dä ej mágá jo fäsem mînkaré, kâ mämá o mujtät kum träbujé. Sigogye o mujtät. Szorä-me tot uvig szpälä. Kînd j-o foszt bärbát, átunse dä-n doj misj unä o dusz ku je, kînd jo ám ávut bärbát, átunse pä hájlántä jo ám dusz ku minyé, dānu nu āny putut ku māmā szä lāsžāny pä jé. Dä 14 ej ásá o foszt frácsimnyo kupilum, sinýé átunse dä 8 ej o foszt. Bárbátum l-o învácāt pä jāl sä lākātos o foszt dä-n jāl. În ānu sé o trikut dā jārā o murit. Rāk o āvut.

* * *

Kā luminā lā ultār, ām mérsz lā Béla. Nu kunoszk ālt vunyk, csár pä jāl...

* * *

Ām umblāt în biszerikā. Kānti csár dāje, kâ popā ny-o dāt szä mînkāny,

dāpā āje dāje, kâ mîndrā o foszt ákulo, szfîntu lu di-mizo mágá bun o foszt, tot bunä o ávut dägînd lā toc, kum sä aminyi szārās. Kînd fātuskā äj rem, tot ām plînsz, kâ jāl kit o csinijit. Jescsé kînd sä āku. Farcsér o în kréd kusztus, ānūme äj kâ sigogye ásá o foszt, kum äj szkrisz zsosz. Nyivásztām, nyivásztām māj dā-n nencsé je ām umārā szusz dā-n Őrtorony, ālt jo nu ām szuktuljit... āfelā kényvi-jé... În tivi pä puvásztä o plāk sä ām plásé sé jescsé în je dāpā dāmnyázä, zî dā zî. Tivi sä sä szpälāt gép farcsé mārē lukru äsz, ku farcsé mārē firé aminy or putut āfelā szä fākā, dā mágá telefonu farcsé mārē lukru äj, dā înmirāt, sä jescsé māj mult felur dā lukru sé kupiji ámé pri-sepé, dā jo má nu, sé äj āje dā szämälälä gép. Áje zîsé mulcîns, kit träbujé lā kuszt. Dä mult nu o träbujit. Nyis luminā, dā nyis āje nu foszt bunä, nyis äztä. Äztä már o mult äj, sigogye csár gép äj.

* * *

O zî? Repé mā szkol szusz. Äztä ām szuktuljit. Jo fāk mînkaré dā gyiminyácä lā zesé sä pátru om. Dāpā āje aminyi merzsé pä lukrus, noj mágá fāsény rînd, firbény, fāsény sé träbujé. O nyivásztām kārpescsé caljiljeny, hájlántä szpälä, māj hájlāncsé fásé sä äztä sä āje, dā toc pä zesé sä pátru om fásé sé fásé. Äztä nu-j pucîn lukru, tresé ku äztä tatä zuā. Dä szārā mān-

kāny. Átunse csár szfātājiny, sé o foszt, kum o foszt. Tînrī o szä ujtä lā tivi, o merzsé lā urtási, o merzsé în biszerikā, lā sé áré vojé. Dāpā lukru āljé äj lume, dā dā gyiminyácä träbujé szä lukré, äztä lā noj kâ szfînt szkrisz āfelā äj. Jārā māj szlubod kuszt jescsé. Kupiji ámé átunse ljé dusé pä nyivescsim în ālt lumé. Sándorum inkā má o vāzuta pä piramisok. Lacimé ákulo or foszt.. Hungyé or foszt, Ticāme? Dā lā osztrákok or foszt. Jescsé dā-n sé, lā szä mergā. Noj má nu mirzsény în nyikére. Bärbátum mā ár dusé päntru pisariljem în āpā dā vrāzs, dā jo nu mā duk. Dacskā sä mā lāpād... Nyis szä mā kulk nu ás pucse pä āfelā lok...

* * *

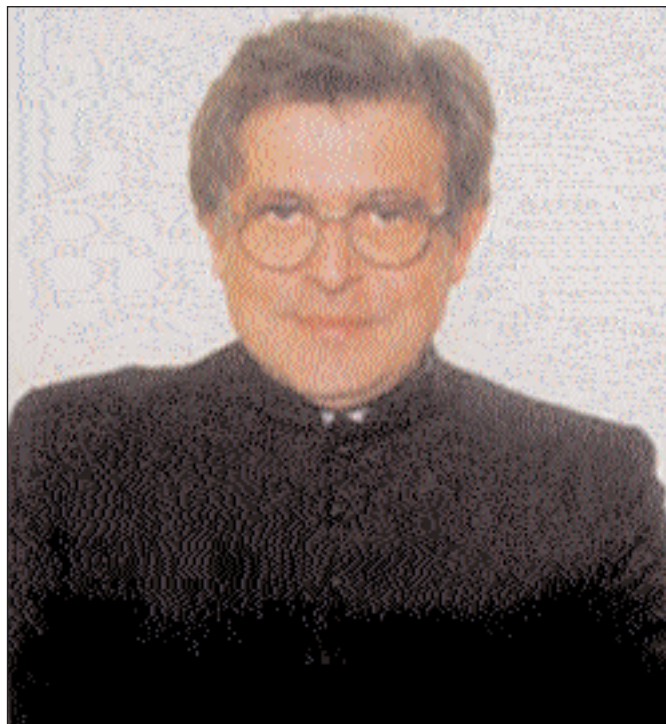
Bun kuszt äj áme, nu-s áve dägînd ālt. Pä siljéd ām ávut dägînd sä ām kápātāt, sä pä gāzdāsijé mā zsimbām sä pä āje ām kápātāt. Scsu pä sé mā szämäläszk, sä äztä farcsé bunä äj ásá, nu szlubod pä o zî dā hájlántä szä kuscsé om, āje nu äj bunä kuszt, kâ dānu ām vāzut lā māmā... Bājási sinýé sāgyé în szārāsijé, dā jé zsālájé mij, gro äj szä vijé āfārā dā-n szārāsijé mārē, sä dānu lu mulc nu dā lukru kâ äsz bājās. Lā noj lukrā o nu bājās? Äztä csár bärbátum scsijé, jo nu scsu. Întrā äztä jo nu pot szä szfātājāszk. Caljé csiszt, kászä csiszt, bunä mînkaré, äztä äj lukru áme, ālt nu. Mult bun kápāt jo päntru äztä dālā

siljédum, dacskā sä zîk jo lu bärbátum sé szä fākā, kum szä fākā. Scsijé jāl āje, sä kupiji ámé. Lu cîgānkā nu áré vorbé în āfelā, nyis nyivescsim nu fásé āfelā, csár sé äj ānasztrā lukru. Lu vunyisj träbujé szä szîmcé bénýé ákászä, äztä äj lukru ālu cîgānsj. În siljēdu ānasztrā, tot vunyisi äsz în nencsé. Dākā napcse kivi-nyescsé kārnyé friptā, átunse ásá sä o kápātā, sä sigogye sé äj pä voje ālor, kâ jé äsz vunyisi. Dacskā sä äj ro äztä, farcsé kâ äj bun, bukurijé szä dāgyény lu eje pä sinýé hāl māj bénýé plāsény, sé äj māj bunä dā äztä? Dā cîgānkā szä finy sä äj bunä, dākā āfelā bun äj bärbátunyi, sä áme ká o bukururā dā pitā äj, sä kupijim āfelā äsz ká tátāszoljé. Sā nyivescsim ās kápātā sigogye. Dā dānu lā tînyér jecsé kînd sä kînd kâ szä filtijescsé. Bās átunse kînd bärbácsis ku nyiszkej sász māj dāpā āje vinyé, kum ārfi träbujit. O foszt āise átiā urlālā, dāpā āje pä mîndrā szfāt sz-o dāt dā hugoj. Filtijälā nu äj bunä. Lā noj bärbátum m-o filtijit, kâ dānu mîndrā ām foszt, dā kum or vinyit kupiji, jāl sz-o dāt dā hugoj. Dālā 1954 nyis o zî nu o foszt re lāngā jāl, äztä ásá szä-m kréz. Farcsé bénýé ām fäkut, kâ átunse ām mérsz în bul-sugu ālā, hungyé nyé āny āflāt. Mágā nu ām ávut szä mā duk Kemencére, dā goscs, dā Dimizo m-o mānāt ákulo, päntru bärbátum. Kum nyé āny āflāt m-o zîsz jāl kâ jo oj fi cîgānkāj, kum m-o vāzut. Sā ásá o foszt. Mārē plā-

A néhai *Péli Tamás* számtalanszor elmondta, hogy művészetét kettős pánt szorítja, munkássága egyszerre a cigány és a magyar kultúra része. Becsületbeli kötelessége mindkét belső- és külső elvárásnak helytállni.

Bogdán József törökkanizsai plébános lelkét még ennél is több kötelek szorítja, hiszen – mint néhány éve e sorok szerzőjének írt levelében kifejtette – négyszeres kisebbségben él. Római katolikus papként tíz falu, a ma Szerbia-Montenegróhoz tartozó Bán-ság pusztuló-fogyó magyarságának lelki gondozója. Rábé, Feketető, Oroszlámos, Szerbkeresztúr, Gyála és más hasonló kistelepülések magyarjai hitéletének vezetője. Római katolikus pap ott, ahol a szerb ortodox egyház az úr – ez kisebbségi létének egyik eleme. Magyar nyelven verselő költő ott, ahol a szerb az állam hivatalos nyelve és a Koszovó elszakadási törekvése miatt fokozódó nemzeti türelmetlenség súlyos „magyarverésekben” is megnyilvánul. Ahol bizonyos nacionalisták minden magyar kulturális törekvésben letörendő ellenállást sejtene, s üldözni igyekeznek. Olyan helyen teljesíti írástudói-írástevői küldetését, ahol, ha Novi Knezevac helyett magyarul Törökkanizsát írnak a borítékra, az a postán „véletlenül” biztos elkallódik.

Bogdán József példaértékű humanista ott, ahol nemrég még háború dúlt, s hosszú évek óta továbbra is „az ölni, a vágni, az ütni” (copyright: *Vass István*) jelenti az új erkölcsiséget. Végül – de nem utolsó sorban – a negyedik kötés:

születését, származását és vállalását tekintve a plébános úr cigány. „Én vagyok az egyetlen cigány származású katolikus pap egész Szerbiában, ahol verik a magyarokat és a cigányokat is” – utalt említett levelében a többszörözött fájdalom magányra.

Már az egyik elsőként publikált versében, a „Vers a vajdasági magyar cigányokról” című költeményében is ezért állított emléket „a társadalmi ranglétra üszkösödő alsó fokán” élő, álmaitól, vágyaitól és reményeitől

is megfosztott mindkét népének, nemzetének.

Teológiai tanulmányait a ma Horvátországhoz tartozó Diakováron végezte el 1983-ban. Pappá szentelése után segédlelkészként működött, majd Torda, Opova, Kóvin és Verbica követke-

zett, ahol plébános volt. Utóbbi helyen, saját költésén adta ki első, *Abalakok* című verseskötetét, amely még nem vert különösen nagy visszhangot. 1992-ben Tótfaluban kiadott második költeményes könyve, amelyben a 20. századot záró délszláv háború feltépett sebeit hagytak mély nyomokat, már jelentős és kedvező kritikai fogadtatást kapott. Harmadik könyve, a *Szívzörejek* (Újvidék, 1994.) ugyanezt a térséget, az elárvultak, földönfutókká lettek él-

ményvilágát idézte lírai lenyomatok formájában. Igazán ettől kezdve tekintette a szakirodalom beérett alkotónak. 1998-ban különös gyerekversekkel jelentkezett. A *Szedér indája* címet viselő kötet szakított a ritmizáló-gügyögtető verse hagyománnyal, s ez bizony sokakban keltett értetlenséget. Gyerekversek-e ezek egyáltalán? – tették fel a kérdést. Miért ne számítanának annak, ha a gyereksors kereteit feszegetik a felnőtt-társadalmat alulnézetből láttatva? Sajátos hangja vitathatatlan volt, s ekkor már a délvidéki magyar irodalom kimagasló alakjai között tartották számon. Tevékenységért, alkotásaiért 2000-ben neki ítelték a Szenteleky Kornél Irodalmi Díjat.

Tisztaszívű, előítéletekkel még meg nem vert gyermekeknek és gyermeki nyitottságú felnőtteknek szánt verseiből állította össze 2001-ben újabb könyvét, az *Isten ékszereit* is. Ebben mindenféle bogárról íródott költeményei sorolódnak. Ezek a lenézett, sokszor észrevétlen eltapodott, néha általános utálattal szemlélt, folyamatos írtásra ítélt parányi teremtmények a Mindenható ékszerei akkor is, ha az emberi értékrend nagyon is másképp ítéli meg némelyiküket. Felfedezni-felfedeztetni a velük támadt sorsközösséget, nekünk címzett üzene-

teiket, igazi poétai és papi szolgálat.

Ki ne értené a bogár imáját és a bögöly kérését: „*Parlagon élek, nincs homokváram, / Istent ragyogni, ez az én vágyam, / sohase hátra, előre nézek, / el ne tapossál, csak arra kérlek.*”, „*Zöld szárnyfedőmet irigylük tőlem, / pedig bevallom, nem magam szőttem. / Lakógödörben csend van és béke. / Itt vagyok én is, vegyetek észre!*”

Nem nehéz felfedezni, kiknek a sorsa süt át a vörösnakú dögbogár keservein, akit csúnya neve miatt az iskolában mindenki szapul: „*Mindenki rajtam röhögne, / rúgj a dögbe, rúgj a dögbe! / Ücsörögnék szemlesütve, / a sok szitok meg se szűnne...*”

Verseken kívül a szociográfia és az irodalomtörténet is megérintette. 1996-ban társszerzője volt a *Falu a hármashatáron* című tótfalui monográfiának, 2004-ben pedig *Kosztolányi Dezső* özvegyéről és fiáról, Ádámról rámaradt hagyatékok feldolgozásával tett pótolhatatlan szolgálatot a magyar irodalomtudománynak (*A Kosztolányi család közéletében*, Szabadka, 2004).

Érdemes és illendő a költőt néhány, önmagára vonatkozó verssorával is megidézni. Ezeknél alaposabban aligha lehetne ugyanis jellemezni a kort és a kört, amelyben léteznek. „*Ördögszekerként, úttalan utakon / Görget a vad szél, tapos a hatalom...*” – rögzíti a

Fohász a déli végeken című költeményben. Az emberi méltóságot, a kisebbségi öntudatot erő gyalázatokról több versében is lelteni utalást: „*...először csak nagyokat krárogott, de amikor a / közvetlen közelébe értem, leköpött a szép szál / szerb legény Törökkanizsa főutcáján. / Nem szóltam semmit, csak hirtelen megálltam, / mint a megiramló viaszcssepp a lángoló / húsvéti gyertya oldalán...*” (Szerbia).

„*...csak a magyar szerb / határon tisztázódott benem majd eljön az idő / amikor tisztán fogok látni mindent mert tudod itt [...] / szerbiában / még mindig bottal törlik az ablakot*” (Kényszer). A hatás-visszahatás törvénye erősen aggasztja. Meddig lehet nem elaljasulni ilyen aljasító környezetben? „*Ki az, ki megfejtethné kódom, / és vajh, mi az, ami még hátra van? / Lassan már én is bepiszkolódom, / tükkörbe nézek – nem látom magam*” (Kisebbségi versek). „*És fogyni, fogyni, fogyni szüntelen. / Lehet-e élni bűnben büntelen?*” (Lenni szárnyatlan).

Ez a szerb-román-magyar hármashatár mentén, négyszeres kisebbségben élő tisztelendő, ez a cigány-magyar költő mindenesetre erre tesz kísérletet élete minden napján.

Bogdán József 1956. január 12-én született. A napokban ünnepelte ötvenedik születésnapját. Isten éltesse!

Hegedűs Sándor

Bogdán József:

VERS A VAJDASÁGI MAGYAR CIGÁNYOKRÓL

*a vajdasági magyar cigány
anyaországa az anyaméh tengere
a magzatvíz testét magzatmáz borítja
hiába veri őt az isten ostora*

*hiába szabdalja villogó késeivel
a téli éjszaka a vajdasági magyar
cigány nem törődik súlygörbéjével
nem kínozza számárköhögs és sem diphteria*

*a társadalmi ranglétra üszkösödő
alsó fokán nem álmodozik nem támaszkodik
sem szavakra sem gesztusokra ő pontosan
tudja nem az a cigány aki cigány*

*hanem az a magyar aki magyar
hagyja hogy az önkiben két markos
megmotozza elnézést urat a múltkor
is két cigány hát tudja hogy van ez*

*nem emel emlékműveket és nem rendel misét
nem merevül kővé ha a cigány himnuszt hallja
a csergacsárdában lenyeli saját nyelvét
„Zhanes romanes?” „Chi zhanao temerel o mamo!”**

*a vajdasági magyar cigány lányok esténként
a felhúzott váll feletti oldalpillantást
gyakorolják egy elavult udvarlási kódexből
szörnyű amikor szinte kék színben játszó*

*hajukat hirtelenszökre festik még jó
hogy szemük ragyogásáról felismerem őket
egy éjszaka leforgása alatt megöregszenek
kicsi húgom is már nagymama anyám halott*

*a cigány legények a lelkesedés kényszerű
grimaszával szétrúgják a tűzhely samott-
idomait és vékony derekukra csavarva
a nyirkos éjszakát az állomáson alszanak*

*a szépség és a rettenet között feszülő
acélróton egyensúlyoznak a vajdasági
magyar cigányok néha sanda pillantást
vetve az égen zajtalanul elvonuló őrgébicsekre*

* Tudsz cigányul? Halljon meg az anyám, ha tudok!

Hátrányos helyzetű fiatalok főiskolai, egyetemi tanulmányait elősegítő OM-program

Az Oktatási Minisztérium 2006-ban újra meghirdeti a „Szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok felsőfokú tanulmányait elősegítő” programját.

A jelentkezési lapok postai feladási határideje: 2006. február 15.

Az Oktatási Minisztérium (OM) egységes, egymásra épülő, az óvodától a diplomáig tartó esélyteremtő rendszerének egyik fontos eleme a „Szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok felsőfokú tanulmányait elősegítő” program. Az OM a programot 2005-ben hirdette meg, melynek segítségével 270 felvételiző került be a felsőoktatási intézményekbe.

Az Oktatási Minisztérium 2006-ban újra meghirdeti a „Szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok felsőfokú tanulmányait elősegítő” programot. A felsőoktatási intézmények felvételi eljárásainak általános szabályairól szóló 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet 19/A. §-a szabályozza a hátrányos helyzetű fiatalok felvételét. Annak a hátrányos helyzetű fiatalnak, aki költségtérítéses képzésre nyer felvételt, az oktatási miniszter engedélyezheti az államilag finanszírozott képzésben történő tanulmányait, illetve, ha az adott intézményben nincs költségtérítéses képzés, az érintett fiatal a szak, szakpár államilag finanszírozott ponthatárának legalább 80%-ával, de legalább 78 ponttal felvételt nyerhet. Az így felvehető száma összesen nem haladhatja meg a Kormány által jóváhagyott évente felvehető államilag finanszírozott összlétszám 3%-át.

A rendelet szerint **hátrányos helyzetűnek minősül** az a jelentkező, aki

- középfokú tanulmányai során átmeneti, vagy tartós nevelésben vett, vagy állami gondozott volt, vagy
- középfokú tanulmányai során rendszeres gyermekvédelmi támogatásban, illetve kiegészítő családi pótlékban részesült, és a törvényes felügyeletet gyakorló szülők tanulmányaikat legfeljebb az iskola 8. évfolyamán fejezték be.

A kedvezményes bejutás lehetőségén túl az így felvett hallgatókat mentori rendszer segíti tanulmányaik során, hogy kezdeti hátrányaikat leküzdjék, behozzák lemaradásukat.

Az alábbiakban **néhány gyakorlatias tanáccsal** szeretnék szolgálni arra vonatkozóan, hogy megkönnyítsük, és átláthatóvá tegyük a jelentkezést azon tanulók/jelentkezők számára, akik igénybe szeretnék venni ezt a lehetőséget.

Az Oktatási Minisztérium a „B” típusú intézményi jelentkezési lap kitöltésére vonatkozóan javasolja, hogy az a jelentkező, aki a hátrányos helyzetűek felsőfokú tanulmányait elősegítő program segítségével szeretné főiskolai/egyetemi tanulmányait elkezdni, jelölje meg mindkét rubrikát. Elsőként az „*államilag finanszírozott (Á) képzésre kívánok jelentkezni*”, másodikként a „*költségtérítéses (K) képzésre kívánok jelentkezni*” részt jelölje meg.

A „B” típusú intézményi jelentkezési lap „Egyéb közlendők” c. rovatában, illetve a mellékelt kérvényben röviden vázolni kell a jelentkező családjának anyagi helyzetét, csatolni kell a szülők/törvényes képviselők iskolai végzettségéről szóló nyilatkozatot, a kiegészítő családi pótlékra jogosultságot igazoló jegyzői nyilatkozatot. Azon tanulóknak, akik középfokú tanulmányuk során átmeneti, vagy tartós nevelésben, vagy állami gondozásban voltak, az ezt igazoló hivatalos dokumentumokat kell mellékelniük.

A jelentkezési lapok postai feladási határideje: 2006. február 15.

A programmal kapcsolatos **bővebb információt** az OM Hátrányos Helyzetű és Roma Gyermekek Integrációjáért Felelős Miniszteri Biztos Hivatalának munkatársától: **Szegedi Dezsőtől** (e-mail: dezso.szege-di@om.hu, Tel: 06 1 473 7017) kaphatnak.

Az Oktatási Minisztérium bízik abban, hogy a hátrányos helyzetűek felsőfokú tanulmányait elősegítő program segítségével sikerül nagyobb esélyt biztosítani azon fiatalok számára is, akiknek eddig nem, vagy kevesebb esélye volt arra, hogy diplomát, és ezen keresztül pedig jobb társadalmi, munkaerő-piaci státust szerezzenek.

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Börgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.

Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Temesvári út 6.
Tel: 06 (45) 416-105

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsal Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

Zoru és a Zöldkirály lánya

cigány népmesék

Sáfár Sándor és Wuscher Anna gyűjtése - 1. rész

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény cigányasszony. Biztosan elmúlt már 100 éves is, mert olyan öreg volt, hogy na. Csúnya, ráncos arca miatt mindenki félt tőle. Éppen olyanforma volt, mint Karman tyus. Hacsak lehetett, messzire kerültek az emberek. Nem tudta senki, hogy valaha hatalmas erős férje és sok gyermeke volt. A putrija belsejét nem merte egy paraszt sem megnézni. Néha azonban üzentek érte a faluból. Ha beteg volt valamelyik háznál, jobban meggyógyította, mint az orvos. Mindenféle füvekből meg porokból orvosságot kevert, azt itatta meg a beteggel. Egyszer az ajtónyíláson át hallgatóztam, s valami olyasfélét hallottam, mint ha azt mondta volna: Kucskuzbukurufuzmukmu... De nem esküszöm meg rá, mert lehet, hogy nem jól értettem. Az öregasszony látta a jövőt is. A fiataloknak mindig megmondta előre, hogy lesz-e lakodalmom, vagy sem.

Szóval sok mindent tudott Irén néni, ja, hogy nem mondtam eddig a nevét? Elfelejtettem. Így hívták: Irén néni. De egy dolog miatt mindig kinevették, sőt bolondnak tartották. Ha valaki megszánta, enni adott neki, mindig azzal köszönte meg, vissza-szolgálom még ezt kendeteknek. Amikor én születtem, a kártya megmutatta öreganyámnak, a legkisebb fiam, Zoru születésekor pedig nekem, hogy ez a Zoru gyerek rettenetesen erős lesz, erejével, meg az okosságával királyságot szerez. Lesz szép felesége, kastélya. Aranyos hintót fog küldeni értem, hogy menjek el a lakodalmára.

– Na, és hol van most Zoru, az a vaserejű legény? – kérdezték az emberek.

– Hol lenne? Elment rózsét szedni.

Juj, de nevettek akik hallották, de Irén néni nem törődött vele. A kártya nem hazudik, és Zoru nagyon jó gyerek. Nem is rózsét szed, hanem egy-egy egész fát hoz haza egyszerre, de mit kell azt másnak tudni? Nem igaz? Erősebb legény nincs a környéken.

Zoru rengeteg fát hordott össze. Nappal nem lehetett látni, csak este. Hogy hol járt, hol nem, arról nem beszélgetett az anyjával. Hej pedig, de nyomta a szívet egy-két dolog. Esténként olyan csendesen üldögélt a kalyiba előtt, hogy szavát sem lehetett venni.

Miért szomorkodott, gondolkodott Zoru? Hát azért, hogy miért nem jött el a szép lány, szíve szép szerelme a kökénybokorhoz. Hogy milyen szép lány? Most meg én gondolkodtam el, azért felejtettem elmondani.

Zoru fáért ment az erdőbe, már háromszor találkozott egy gyönyörűségesen szép leánnyal. Aranyból volt a haja. Egészen a derekáig ért. Mint a búzavirág, olyan szép kék volt a szeme. A hajába pünkösdirózsa volt tűzve. Zoru csak állt, nézte a lányt. Úgy elbámult rá, hogy meg sem tudott szólalni.

– Ne félj, Zoru – szólt a lány. Azt hitte, hogy fél a legény, azért hallgat. – A Zöld király lánya vagyok. A kártya azt jóslta, hogy te leszel az uram, mert csak te tudod legyőzni az ellenségemet, te fogsz megszabadítani az átoktól. El-

űztek a palotámból, más képében járok. Csak háromszor vehetem fel régi alakomat, azt is csak azért, hogy te láss, és higgy nekem. Neked kell kitalálni, hogy hol vagyok. Ha egy évig nem jössz értem, soha nem szabadulok meg a varázslat alól.

A lány hangja úgy csengett, mint a fülemüle éneke. Háromszor hallotta ugyanezt Zoru, de mikorra összeszedte magát, hogy megígérje a segítséget, a lány min-

Illusztráció: Szécsi Magda

dig eltűnt. No, Zoru nem maradsz ökörnek, gondolta, lesz szép feleséged. Az fiksz, hogy elmegy megkeresni a lányt, csak azt nem tudta eldönteni, hogy hogyan is mondja meg a dolgot az anyjának.

Figyeli Zorut napokig az anyja. Hogy üldögél ez a gyerek! Egész este csak a fülemülét hallgatja, amelyik a kalyiba melletti bokron énekel. Végül is megszólítja a fiát.

– Mi bajod van édes fiam, Zoru?

– Hm, hm, hát hogyis mondjam? Nagy baj lenne anyám, ha egy kis időre elmennék hazulról?

– Várj csak, hadd keressem elő a kártyámat! – szól az anyja.

Azzal már hajtja is fel az alsószyoknyáját Irén néni, mert ott alul egy zsebben mindig magánál tartotta a kártyát. Kevergeti, kevergeti, mármint a kártyát, mert gondolatai úgy összevissza keveredtek máris, mint a széna a boglyában: Király vagy híres ember lesz a fia, elpusztul az úton, jön az üveghintó, el is felejt, hogy neki otthon öreg anyja van, aki várja?

– Ne keverje olyan soká anyám – türelmetlenkedik Zoru. – Lássuk, mi vár rám!

– Vágd háromfelé a csomagot!

Elvágja Zoru. Az anyja rakja, rakja keresztalakba. Közben mormog is valamit, de Zoru erre nem figyel.

– Hát, fiam – mondja az anyja – bizony lány van a dologban. Kedves van a szívedben. Egész este a fülemülefütty mellett csak az utazást tervezed. Eszedbe sem jut, hogy neked van egy anyád is.

– Nem mond igazat a kártya, mert én gondolok anyámra is – ugrott fel Zoru. Ha a szent Isten megsegít, lesz szép feleségem, házam, anyámnak meg olyan jó sora, amilyen még nem volt.

– Nem a kártya tévedett fiam – szól az anyja. – A jóslat csak az utazás tervezéséről szólt, de én hozzámondtam a magam keservét is. Eh, lássuk tovább! Szerencse vár rád, az áll előtted. Legyőzöl minden bajt. Megszerzed a szép lányt, aki azután szeretni fog, hűséges lesz hozzád. Eltiprod az ellenségedet. De hadd nézzem csak jobban! Hamisság, titok, bosszúság. A kártya nem mutatja, de én asszonyra gondolok, mint ellenségre, mert a kártyában kijött a hamisság, meg a csalafintaság. Győzöl, de azért nagyon vigyázz magadra, mert sok bajod lesz az úton!

Ahogy az anyja befejezte a jóslatot, ismét megszólalt a fülemüle, mintha csak bizonyítani akarná, hogy szent igaz, amit a kártya mutat.

– Várj csak – szól az anyja. – Adok én neked valamit. Itt van egy kalap. Igaz, hogy kopott már egy kicsit, de még nagyapádé volt. Nem baj, legalább nem irigyli téled senki. – s közben titokzatosan hunyorgott.

Azzal már adja is a zöldes kalapot. Vastag szalag van rajta. Éppen olyan volt, mint a Fitying kalapja.

– Ugy becsüld meg ezt a kalapot Zoru, hogy ez nem akármilyen! Három dolgot is tud. Ha előre csapod a homlokodra, nem lát senki, ha elmondod a varázsigét is, akkor odaröpít, ahová akarsz.

– Miféle varázsigét – kérdezte Zoru.

– Kucskuzbukurufuzmukmu. Mond utánam!

Zoru egy hallásra megtanulta.

– Ha boszorkány akar megtáncoltatni, a kalap visszafelé forog, s ezért a szipirtó téged nem tud megmozdítani, ha ügyes vagy, még mérgében meg is pukkadhat. Este ne indulj! Reggelre sütök egy pogácsát. Elfér a zsebedben, és soha nem fogy el. Reggel felébredsz telek, amikor kél a nap.

Zoru megfogadta a tanácsot, azonnal lefeküdt. Már félíg aludt, de a fülemüle énekét még mindig hallotta: húzd, húzd, tralalala. Zöld, zöld, királylányvár. Zöld, zöld királylányvár. Ezt énekelte a fülemüle, vagy csak Zoru álmodta, nem tudom.

Álmában hadakozott kígyóval, békával, egérrel, de mikorra meglátta volna a szép lányt, felébredt. Anyja állt mellette. Egyik kezében frissen sült pogácsa illatozott, másik kezében egy róvlyi. Róvlyi, róvlyi, hogy is mondják ezt magyarul??? Olyan hosszú vessző, de nem olyan nagyon hosszú. Mondjuk pálca.

– Bot?

– Az, az, bot. Ezt jól ismerte, mert az apjáé volt. Görösös fából volt faragva. Egyik vége hegyes volt.

– Fogd a pogácsát! Nem fogy el az úton. Vidd az apád botját is, meglátod hasznát veszed. Ha magad köré kört rajzolsz, nem tud ártani neked senki, ha bajban leszel, megtüzesedik a bot vége, segítségedre lesz.

Zoru megköszönte az útravalót, a tanácsokat, aztán elbúcsúzott édesanyjától. Megígérte, hogy egy év múlva hazajön. Ment, mendegélt Zoru hegyeken, erdőkön át. Néha megszólalt mellette a fülemüle, mintha csak kísértet volna az úton. Ahogy bandukolt, egyszer csak megpillant egy hatalmas palotát, amely kakaslábon állt. A palotakörül hatalmas kőkerítés. A kapu magas, és zárva. Közelről Zoru csak a kastély tetejét látta.

– Ki lakhat itt? – gondolkodott.

– Itt, itt a Zöld király háza – halotta a fülemülét.

Zoru elhatározta, hogy szerencsét próbál a palotában. Ahogy nézegette a kőkerítést, meglátott rajta egy kis lyukat. Ha felágaskodna, éppen beleshetne. Amit kigondolt, meg is tette. Benézett a lyukon. A lélegzete is elállt. A szép, szőke lányt pillantotta meg. Egy széken ülve hintázkodott. Körülötte mindenféle állatok játszottak, kedveskedtek neki. Volt ott kígyó, béka, egér is, meg minden. Külön-külön egyik sem tetszett volna Zorunak, de így a lány miatt egyszerre kedvesek lettek ezek is Zorunak. Mindenről megfélemedezett, csak az volt az egyetlen gondja, hogy mielőbb bejusson a palotába.

Ki hitte volna, hogy ilyen könnyen megtalálom a szép lányt, gondolta, s azzal nekirugaszkodott. Olyan nagyot nyomott a nagy kapun, hogy az csikorogva kifordult a sarkából.

– Folytatjuk –

Mesemondó: Kolompár Szedva Julis, 55 éves
A gyűjtés időpontja:
1941, Nagysalló, Prekár telep

L. D. Horoszkóp

2006. február

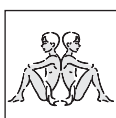
KOS (III. 21.–IV. 20.) – Az

Ön előtt álló rövid időszakban rendkívüli módon felerősödhetnek intellektuális képességei. Az esze úgy vág majd, mint a borotva, és spontán megoldásaival, kreatív ötleteivel elkápráztatja a környezetében élőket. Hiányként jelentkezhet, hogy nehezen tudja ezeket az új gondolatokat és ötleteket egyfajta szilárd struktúrába rendezni...

BIKA (IV. 21.–V. 20.) –

Rengeteg energiát kaphat az elkövetkező hetekben. Úgy érzi, tele van erővel, és azt gondolja, hogy szinte nincs is olyan probléma, amelyet ne tudna megoldani. A szerelemben is sok energiát tud mozgósítani, és ez áll a szexualitásra is!

IKREK (V. 21.–VI. 21.) –

A június 11. és 21. között született Ikreknek mozgalmas hónapjuk lesz! Felelősségérzetük szembe kerül vágyaikkal: olyan élvezeteket keresnek, amik tiltott gyümölcsök... A többi Ikrek jegyűnek a családi gyarapodás lesz a vezérfonala, kizárólag a család jóléte, biztonsága foglalkoztatja őket. Fáradtak, és boldogok ettől az igyekezettől. De a szexet mintha elhanyagolnák mostanában. Ne tegyék!

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) –

Kellemes időszak várható életében a következő néhány hétben. Élvezni fogja az életet, annak minden ajándékával együtt (a szexet kivéve), mint például jó ételek, italok, rendezvények... Egy jótékonysági partin a szerelemben megérinti egy kihagyhatatlannak tűnő alkalom, de idejében megállítja a józansága és a felelősségtudata...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – A

megújulás mindig a múlt elengedésével kezdődik. Mielőtt vetni kezdünk, a hó elolvad és a föld magába szívja, felhasználja! A kígyó kibújik a bőrből, hogy új bőrrrel csillogóan elkezdje új életét. Az Oroszlánoknak is ezt kellene most tenniük, hogy régi partnerüket megtarthassák új énükkel, új belső és külső tulajdonságaikkal!

SZÜZ (VIII. 24.–IX. 23.) –

Fontos, hogy most nyitott legyen minden új ismeret befogadására! Menjen el olyan helyekre ahol még soha nem járt, hallgasson meg egy előadást valami ismeretlen témában, és legyen kezdeményező, meglepő a szerelemben, öltözzön fiatalosabban, és próbálja meg bátran kimondani vágyait vilányoltás után. De legjobb, ha le sem kapcsolja...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – A

következő hetekben mások szerencsétlenségével és kínjaival fog többször is szembesülni. Megérintik a lelket ezek a gondok, de ne felejtse el, hogy mások bűjébaját nem tudja mindig magára venni, hát ne keseregjen a kelleténél többet! Mindenkinek saját magának kell megvívnia a harcát az élettel, ahogy Önnek is, és a segítségnél olykor többet ér az együttérzés. Családjában vagy közvetlen környezetében, baráti társaságában halálhírt kaphat telefonon...

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) –

Előterbe kerül a családi élete és megtapasztalhatja, milyen jó hogy nincs egyedül. Élete során sokszor fordult elő, hogy mindent önerőből, magában szeretett volna megoldani. Néha nem fogadta el a segítséget még akkor sem, ha azt önzetlenül és szeretetből kínálták fel. Eleget bizonyította már, hogy egyedül is megállja a helyét, ideje változtatni hozzáállásán. Fogja úgy fel, hogy ez egy tanulási folyamat, amin túl kell jutni, hogy értelmes emberi kapcsolatai legyenek...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) –

Sajnos kedves nyilas, sokszor keveredik olyan helyzetbe a következő időszakban, amikor feldühítek, sőt lehet, hogy nyílt támadás felületévé válik mások számára. Érdemes lenne végiggondolni, hogy célszerű-e belemennie vitás és feszült helyzetekbe. Érezheti úgy, hogy sérül az önbecsülése, ha nem vág azonnal vissza, de elejét veheti a vitáknak egy kedves gesztussal vagy bocsánatkéréssel! Az álmaira figyeljen oda, mert megoldást kínálnak egy régi problémájára...

BAK (XII. 22.–I. 20.) –

Váratlanul felbukkan valaki az életében, aki szívesen osztaná meg az ágyát és az életét is. Önnel! Kissé kínosnak fogja érezni a szituációt, hiszen Ön csak rokonszenvet érez iránta. Némi diplomáciai érzékkel mégis megoldja ezt a kellemetlen helyzetet, aztán csak ül és néz maga elé mert az illető épp azt kínálta fel, amire vágyik, de mással: házasságot, gyermeket, biztonságot! Egy régi szerelme is jelentkezik sok-sok év után, és Önből feltörek az emlékek. Ebben a hónapban is sokat fog sírni, de nem mindig a bánattól...

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) –

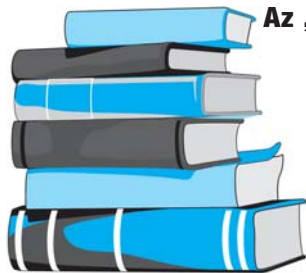
Könnyen lehet, hogy kettős módon kommunikál a testével, a gesztusaival, az arcával egészen mást közöl, mint amit kimond! Ez a fajta kettősség könnyen félreértésekre ad okot és emiatt előbb-utóbb hiteltelenné válik mások szemében. Foglalkozzon egy kicsit a problémával és találjon magyarázatot, miért került a kommunikációja ellentmondásba a meta-kommunikációjával... legalább Önmaga előtt ne rejtőzködjön!

HALAK (II. 20.–III. 20.) –

Nagyon változékonnyá válnak érzelmei és hangulatai. Minden apróság miatt felkapja a vizet! Ez a fajta érzelmi hullámlás különösen megviseli a környezetében élőket. Több önfegyelmet kedves halak! Gondolja végig, hogy mi hiányzik az életéből és ha nem meri megnevezni, akkor legalább hasznos pótcselekvést találjon az üvöltözés helyett! Ebben a hónapban meglophatják, legyen óvatos, és fény derülhet egy régi tikára is... Végül is minden oka meg lesz az üvöltözésre...

**Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi
kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetők!
(Szolnok, Pf.: 77 5001)**

Szécsi Magda:	<i>Fekete fények</i>	1300,- Ft
Farkas Kálmán:	<i>Mosoly és párbeszéd</i>	500,- Ft
Farkas Kálmán:	<i>Ember a viharban</i>	1500,- Ft
Bokszi és Tulpica:	<i>Cigány népmesék</i>	1500,- Ft
Farkas Kálmán:	<i>Elsorvasztott mozgalom</i>	1600,- Ft

MEGNYERT PÁLYÁZAT

A tiszapüspöki ÁMK Általános Iskolája és Napköziotthonos Óvodája 40 karácsonyi élelmiszersomagot nyert, a Gyermekétkeztetési Alapítványtól.

Az iskola már évek óta fordul pályázatokkal az Alapítványhoz, ám eddig nem értékelték pozitívan próbálkozásainkat. Ebben az évben legnagyobb örömünkre sikerrel jártunk és december 15-én megérkeztek Budapestről az elnyert csomagok. A csomagok tartalma: száraztészta, rizs, készétel konzervek, darálthús konzerv, üdítő, liszt, kristálycukor, szaloncukor, burgonya.

Különös figyelemmel és körültekintéssel követtük nyomon, hogy az élelmiszersomagok olyan családokhoz kerüljenek, ahol szükségét érzik ezeknek. Figyelembe vettük, hogy a településünkön több intézmény osztott karácsonyi csomagot és hogy vannak akik ezekből nem részesültek.

A csomagok átadása december 20-án történt a felújított GYEJO épületében. A családok örömmel fogadták az élelmiszersomagokat, melyek megkönnyítették a készülődést a közeledő ünnepekre. Örömmel töltött el, hogy a pályázaton nyert csomagokkal segítséget tudunk nyújtani és mosolyt csalni pár család arcára.

A Gyermekétkeztetési Alapítvány a személyi jövedelemadók 1%-ának az alapítvány számára történő odaítéléséből finanszírozta a XI. Karácsonyi Élelmiszersomag Küldő Akcióját.

Köszönöm azon emberek támogatását, akik időt és energiát nem kímélve segítettek munkámat.

Majerné Kormos Zsuzsanna
program kooordinátor

FIZESSEN ELŐ A LUNGO DROM ROMA LAPRA!

Előfizetőink közül 2006 decemberében 3 db 15 ezer forintos vásárási utalványt sorsolunk ki.

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve: .....

Címe: .....

.....

Előfizetési díj
egy évre: 2160,- Ft,
fél évre: 1080,- Ft,
negyedévre: 540,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

Megjelent

SZÉCSI MAGDA
Időtépő

Széphalom Könyvműhely

Megjelent

A Széphalom Könyvműhely kiadásában megjelent *Szécsi Magda* legújabb kötete, az *Időtépő*. A kötet a kiadó címén megrendelhető:

1068 Budapest, Városligeti fasor 38. Tel./fax: 351-0593,
e-mail: iroszak@t-online.hu, www.szephalom-konyvmuhely.hu

XIII. évfolyam
6. szám
ROMALAP
2005. június
Ára: 140 Ft

2006-BAN IS

KERESSE, OLVASSA!

XIII. évfolyam
7. szám
ROMALAP
2005. július
Ára: 140 Ft

XIII. évfolyam
11. szám
ROMALAP
2005. november
Ára: 140 Ft

XIII. évfolyam
8. szám
ROMALAP
2005. június
Ára: 140 Ft

TÖKPÖRKÖLT, BODAG, H
CIGÁNYÉTELEK VERS
SZOLNOKON

HOSSZÚ ÚT

Orbán Viktor:
„A Lungo Drom-ot tekintjük fő szövetségesnek,
Önökkel együtt szeretnénk hosszabb távon,
hosszú éveken keresztül intézni az ország ügyeit.”

HOSSZÚ ÚT

LD
„LUNGO DROM”

Az év hangja:
Ferenc Caramel!

LD
„LUNGO DROM”

XIII. évfolyam
3.-4. szám
ROMALAP
2005. március-április
Ára: 140 Ft

ELJUNYTT II. JÁNOS PÁL PÁPA
„Az Isteni Gondviselés készítette föl egyedülálló pápai kúldetésére.”

HOSSZÚ ÚT

LD
„LUNGO DROM”

LD
„LUNGO DROM”